

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในบทนี้ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับ การศึกษาการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นที่ จัดโดยชุมชน:กรณีศึกษา โรงเรียนชุมชนตำบลบ้านหลวง อำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งเป็น การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ คณะทำงานเพื่อพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ผู้บริหารโรงเรียน ชุมชน วิทยากรท้องถิ่นที่สอนในโรงเรียนชุมชน การสังเกตการสอนในชั้นเรียน และการศึกษาเอกสาร ที่เกี่ยวข้อง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง จำนวน 3 ฉบับ แบบสังเกตการสอนในชั้นเรียน และแบบศึกษาเอกสาร ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งออกเป็น 3 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล

ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย คณะทำงานเพื่อ พัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ผู้บริหารโรงเรียนชุมชน วิทยากรท้องถิ่นที่สอนในโรงเรียนชุมชน นำเสนอผล การวิเคราะห์ข้อมูลในรูปตารางประกอบคำบรรยาย

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการเตรียมการ การศึกษาข้อมูลพื้นฐานเบื้องต้น

ขั้นตอนนี้เป็นขั้นเตรียมการ ในการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับปัญหา และความ ต้องการของท้องถิ่น รวมถึงแนวทางการแก้ไขปัญหา แนวคิดเกี่ยวกับการก่อตั้งโรงเรียนชุมชนเพื่อ แก้ปัญหาในชุมชน แนวการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนชุมชน การหาแหล่งทรัพยากรในด้าน บุคลากร อาคารสถานที่และงบประมาณ นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปความเรียง

ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัญหา และแนวทางแก้ไข ของการดำเนินงานพัฒนาหลักสูตร ท้องถิ่น นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปความเรียงตามกรอบแนวคิดในการวิจัย

ตอนที่ 1 สถานภาพทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ มีผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ คณะทำงานเพื่อพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ผู้บริหาร โรงเรียนชุมชน และวิทยากรท้องถิ่น ผู้วิจัยขอนำเสนอสถานภาพทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลดังแสดงในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 สถานภาพทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลที่เป็นคณะทำงานเพื่อพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

สถานภาพ		คณะทำงานเพื่อพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น
		N=9
1. เพศ		
	ชาย	6
	หญิง	3
2. อายุ		
	36-40 ปี	2
	41-45 ปี	1
	46-50 ปี	-
	51-55ปี	2
	56-60ปี	1
	61-65ปี	3
3. วุฒิการศึกษา		
	ประถมศึกษา	2
	มัธยมศึกษาตอนต้น	1
	อนุปริญญา	2
	ปริญญาตรี	3
	ปริญญาโท	1
4. ประสบการณ์การทำงานเกี่ยวกับด้านการศึกษา		
	1-10 ปี	4
	11-20 ปี	-
	21-30 ปี	3
	31-40 ปี	2

สถานภาพ	คณะทำงานเพื่อพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น
	N=9
5. ประสบการณ์ในการเข้าร่วมประชุม เกี่ยวกับโรงเรียนชุมชนและด้านการศึกษา	
เคย	9
ไม่เคย	-

จากตารางที่ 1 แสดงสถานภาพทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลที่เป็นคณะทำงานเพื่อพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น จำนวน 9 คน ปรากฏผลดังนี้

คณะทำงานเพื่อพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เป็นเพศชาย จำนวน 6 คน เป็นเพศหญิง จำนวน 3 คน มีอายุระหว่าง 36-40 ปี จำนวน 2 คน มีอายุระหว่าง 41-45 ปี จำนวน 1 คน มีอายุระหว่าง 51-55 ปี จำนวน 2 คน มีอายุระหว่าง 56-60 ปี จำนวน 1 คน มีอายุระหว่าง 61-65 ปี จำนวน 3 คน สำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษา จำนวน 2 คน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นจำนวน 1 คน ระดับอนุปริญญา จำนวน 2 คน ระดับปริญญาตรีจำนวน 3 คน ระดับปริญญาโท จำนวน 1 คน มี ประสบการณ์การทำงานเกี่ยวกับด้านการศึกษาอยู่ระหว่าง 1-10 ปี จำนวน 4 คน ประสบการณ์การทำงานเกี่ยวกับด้านการศึกษาอยู่ระหว่าง 21-30 ปี จำนวน 3 คน ประสบการณ์การทำงานเกี่ยวกับด้านการศึกษาอยู่ระหว่าง 31-40 ปี จำนวน 2 คน และทั้งหมดเคยเข้าร่วมการประชุม อบรม สัมมนาเกี่ยวกับโรงเรียน ชุมชน และเกี่ยวกับด้านการศึกษา

ตารางที่ 2 สถานภาพทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลที่เป็นผู้บริหาร โรงเรียนชุมชน

สถานภาพ	ผู้บริหาร โรงเรียนชุมชน N=5
1. เพศ	
ชาย	5
หญิง	-
2. อายุ	
41-45 ปี	1
46-50 ปี	1
51-55 ปี	1
56-60 ปี	-
61-65 ปี	2
3. วุฒิการศึกษา	
มัธยมศึกษาตอนต้น	1
มัธยมศึกษาตอนปลาย	1
อนุปริญญา	1
ปริญญาตรี	1
ปริญญาโท	1
4. ประสบการณ์การทำงานด้านการศึกษา	
1-10 ปี	2
11-20 ปี	-
21-30 ปี	1
31-40 ปี	2
6. ประสบการณ์พิเศษในด้านการเป็นผู้นำชุมชน และการเข้ารับการอบรมสัมมนาเกี่ยวกับโรงเรียนชุมชน	
เคย	5
ไม่เคย	-

จากตารางที่ 2 แสดงสถานภาพทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลที่เป็นผู้บริหารโรงเรียนชุมชน จำนวน 5 คน ปรากฏผลดังนี้

ผู้บริหารโรงเรียนทั้งหมดเป็นเพศชาย มีอายุระหว่าง 41-45 ปี จำนวน 1 คน มีอายุระหว่าง 46-50 ปี จำนวน 1 คน มีอายุระหว่าง 51-55 ปี จำนวน 1 คน มีอายุระหว่าง 61-65 ปี จำนวน 2 คน สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 1 คน สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 1 คน สำเร็จการศึกษาระดับอนุปริญญา จำนวน 1 คน สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 1 คน สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท จำนวน 1 คน มีประสบการณ์การทำงานเกี่ยวกับด้านการศึกษาอยู่ระหว่าง 1-10 ปี จำนวน 2 คน มีประสบการณ์การทำงานเกี่ยวกับด้านการศึกษาอยู่ระหว่าง 21-30 ปี จำนวน 1 คน มีประสบการณ์การทำงานเกี่ยวกับด้านการศึกษาอยู่ระหว่าง 31-40 ปี จำนวน 2 คน และทั้งหมดเคยมีประสบการณ์พิเศษในการเป็นผู้นำชุมชน และเคยเข้ารับการอบรม ประชุม สัมมนาเกี่ยวกับโรงเรียนชุมชน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 3 สถานภาพทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลที่เป็นวิทยากรท้องถิ่น ที่สอนในโรงเรียนชุมชน

สถานภาพ	วิทยากรท้องถิ่น
	N=10
1. เพศ	
ชาย	8
หญิง	2
2. อายุ	
36-40 ปี	2
41-45 ปี	2
46-50 ปี	1
51-55ปี	2
56-60ปี	-
61-65ปี	2
66-70ปี	1
3. วุฒิการศึกษา	
ประถมศึกษา	2
มัธยมศึกษา	3
อนุปริญญา	2
ปริญญาตรี	1
ปริญญาโท	2
4. ประสบการณ์การทำงานด้านการเป็นวิทยากรท้องถิ่น	
น้อยกว่า 6 ปี	4
6-10 ปี	3
11-15 ปี	2
มากกว่า 15 ปี	1

สถานภาพ	วิทยากรท้องถิ่น
	N=10
5. เคยเข้ารับการอบรมในด้านการเป็นผู้นำชุมชน	
อบรมสัมมนาเกี่ยวกับการศึกษา	
เคย	8
ไม่เคย	2

จากตารางที่ 3 แสดงสถานภาพทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลที่เป็นวิทยากรท้องถิ่นจำนวน 10 คน ปรากฏผลดังนี้

วิทยากรท้องถิ่นที่สอนในโรงเรียนชุมชนเป็นเพศชายจำนวน 8 คน เป็นเพศหญิงจำนวน 2 คน มีอายุระหว่าง 36-40 ปี จำนวน 2 คน มีอายุระหว่าง 41-45 ปี จำนวน 2 คน มีอายุระหว่าง 46-50 ปี จำนวน 1 คน อายุระหว่าง 51-55 ปี จำนวน 2 คน อายุระหว่าง 61-65 ปี จำนวน 2 คน อายุระหว่าง 66-70 ปี จำนวน 1 คน สำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษา จำนวน 2 คน สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษา จำนวน 3 คน สำเร็จการศึกษาระดับอนุปริญญา จำนวน 2 คน สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 1 คน สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท จำนวน 2 คน มีประสบการณ์ การทำงานด้านการเป็นวิทยากรท้องถิ่นน้อยกว่า 6 ปี จำนวน 4 คน มี ประสบการณ์ การทำงานด้านการเป็นวิทยากรท้องถิ่นอยู่ระหว่าง 6-10 ปี จำนวน 3 คน มีประสบการณ์ การทำงานด้านการเป็นวิทยากรท้องถิ่นอยู่ระหว่าง 11-15 ปี จำนวน 2 คน มีประสบการณ์ การทำงานด้านการเป็นวิทยากรท้องถิ่นมากกว่า 15 ปี จำนวน 1 คน เคย เข้ารับ การอบรม สัมมนาในด้านการเป็นผู้นำชุมชน และทางด้านการศึกษา จำนวน 8 คน ไม่เคยเข้ารับ การอบรม สัมมนาในด้านการเป็นผู้นำชุมชน และทางด้านการศึกษา จำนวน 2 คน

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตอนที่ 2 การเตรียมการ การศึกษาข้อมูลพื้นฐานเบื้องต้น

ผู้วิจัยนำเสนอข้อมูลในการเตรียมการการศึกษาข้อมูลพื้นฐานเบื้องต้นในด้านต่างๆ โดยแบ่ง ดังนี้

- 1 การศึกษาปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น และแนวทางการแก้ไขปัญหา
- 2 การศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการก่อตั้งโรงเรียนชุมชน เพื่อแก้ปัญหาในชุมชน
- 3 การศึกษาแนวการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนชุมชน
- 4 การศึกษาการหาแหล่งทรัพยากรด้านบุคลากร อาคารสถานที่ และงบประมาณ

1 การศึกษาปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น และแนวทางการแก้ไขปัญหา

จากการสัมภาษณ์ประธานองค์การบริหารส่วนตำบล ตำบลบ้านหลวง และ ผู้นำชุมชน ถึงการศึกษาปัญหาและความต้องการของท้องถิ่นที่เกิดขึ้นในชุมชน และแนวทางแก้ไข ซึ่งทั้งสองท่านได้กล่าวถึง วิธีการศึกษาปัญหาต่างๆซึ่งได้มาจากการเก็บข้อมูลในกรณีที่มีคนใน ชุมชน ผู้ปกครอง และครู มาปรับทุกข์ หรือปรึกษาหารือถึงปัญหาเด็กและเยาวชนเกี่ยวกับยาเสพติด ปัญหาด้านผลผลิตทางการเกษตรอันส่งผลไปถึงปัญหาด้านเศรษฐกิจ การสังเกตพฤติกรรมของวัยรุ่นและคนในชุมชน และจากการที่ผู้ที่ประสบปัญหาต่างๆมีความต้องการที่จะแก้ไขปัญหาของตนเองนำปัญหาต่างๆมาปรึกษาหาแนวทางแก้ไข

ซึ่งเมื่อทุกฝ่ายได้รับความเดือดร้อนจากปัญหาต่างๆ จึงได้เกิดการประห่มหาทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในระดับหมู่บ้านและระดับตำบลโดยคณะกรรมการหมู่บ้าน ผู้บริหารโรงเรียนจรัสวิทยาและผู้บริหารโรงเรียนจุฬาราชบุรีวิทยา ผู้นำชุมชน กลุ่มแม่บ้าน และเจ้าหน้าที่ตำรวจจากสถานีตำรวจภูธรตำบลบ้านหลวง

โดยแต่ละฝ่ายที่เกี่ยวข้องในด้านต่างๆได้ประห่มอภิปรายร่วมกันถึงปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้น และได้นำเสนอถึงข้อมูลและสถิติต่างๆเพื่อใช้อ้างอิงให้เห็นความเด่นชัดของปัญหา ซึ่งปัญหาที่เด่นชัดในชุมชนและเป็นปัญหาส่วนรวมที่มีความจำเป็นต้องแก้ไขเร่งด่วน ได้แก่ ปัญหาของผู้ที่ว่างงาน ไม่ได้ศึกษาต่อ ดิตยาเสพติด คดีอาชญากรรม ปัญหานี้สิน การละทิ้งผู้สูงอายุและเด็ก ปัญหาเกี่ยวกับผลผลิตทางการเกษตรและปัญหาด้านเศรษฐกิจภายในชุมชนตำบลบ้านหลวง ซึ่งที่ประชุมสามารถสรุปปัญหาที่เด่นชัดและเห็นว่ามีความเกี่ยวเนื่องกัน ได้แก่ ปัญหาด้านยาเสพติด ปัญหาด้านการละทิ้งถิ่นฐานไปประกอบอาชีพในชุมชนเมืองโดยทอดทิ้งเด็กและผู้สูงอายุให้เป็นภาระสังคม หรือเกิดภาวะว่างงานจากชุมชนเมืองต้องกลับมาเป็นภาระให้ครอบครัว ปัญหาเศรษฐกิจภายใน

ในชุมชน ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากการใช้สารเคมีในการทำการเกษตร โดยมีรายละเอียดของปัญหา และแนวทางการแก้ไขปัญหาดังนี้

1.1 ปัญหาด้านยาเสพติด

จากการประชุมอภิปรายเกี่ยวกับสาเหตุ ที่มาของปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นในชุมชนและแนวทางการแก้ไข ที่ประชุมได้อภิปรายเกี่ยวกับปัญหาด้านยาเสพติด และได้ข้อสรุปว่า ปัญหาด้านยาเสพติดเป็นปัญหาระดับชาติ และเกือบทุกชุมชนต่างก็ประสบปัญหานี้ ที่ชุมชนบ้านหลวงก็เช่นเดียวกันก็ประสบปัญหาด้านยาเสพติด โดยเฉพาะเด็กวัยรุ่น ซึ่งสาเหตุส่วนใหญ่มาจากการที่ไม่ได้อยู่ในความดูแลอย่างใกล้ชิดของผู้ปกครอง เนื่องจากผู้ปกครองส่วนใหญ่ต้องเข้าไปทำงานในชุมชนเมือง ซึ่งเป็นปัญหาเกี่ยวเนื่องกัน เมื่อไม่มีผู้ปกครองดูแล ประกอบกับนักเรียนไม่มีกิจกรรมในช่วงหลังเลิกเรียน จึงเป็นการง่ายที่จะเกิดการมั่วสุมและทดลองยาเสพติด จากการแนะนำ ชักชวนของผู้ค้าและผู้เสพ และเมื่อติดยาเสพติดแล้วก็มักจะมีปัญหาอื่นๆตามมา เช่น ปัญหาการลักขโมย ปัญหาด้านอาชญากรรม ซึ่งปัญหาเหล่านี้ นับวันจะรุนแรงขึ้นหากขาดการดูแลเอาใจใส่ต่อการแก้ปัญหา ผลจากการสำรวจข้อมูลของศูนย์ปฏิบัติการต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติด จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีข้อมูลดังที่แสดงให้เห็นในตารางที่ 4

จากข้อมูลจะเห็นว่าที่อำเภอเสนาอันเป็นที่ตั้งของโรงเรียนชุมชนตำบลบ้านหลวงนั้น มีผู้ค้ามากเป็นอันดับที่สอง ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อการขายตัวของผู้เสพ และผู้เสพส่วนใหญ่มักจะเป็นกลุ่มเยาวชน ที่ไม่ได้รับการศึกษา หรือมีปัญหาครอบครัวทั้งสิ้น

เกี่ยวกับแนวทางการแก้ไขปัญหายาเสพติดในชุมชนนี้ ทางชุมชนได้พยายามแจ้งเบาะแสของผู้เสพ และผู้ค้าให้กับทางเจ้าหน้าที่ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ผู้นำชุมชนและชาวบ้านต่างพยายามช่วยกันแก้ปัญหาโดยการเอาใจใส่พฤติกรรมของบุตรหลาน และวัยรุ่นในท้องถิ่นให้มากขึ้น แต่ไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควรเพราะไม่สามารถดูแลได้ทั่วถึง และตลอดเวลา เพราะยังมีเยาวชนบางส่วน ที่ผู้ปกครองไม่สามารถดูแลบุตรหลานได้ เนื่องจากต้องไปประกอบอาชีพใน ชุมชนเมือง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 4 แสดงการสำรวจข้อมูล ผู้ผลิต ผู้ค้า ผู้เสพ ผู้ติด ระดับหมู่บ้าน / ชุมชนของศูนย์ปฏิบัติการ
ต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติดจังหวัดพระนครศรีอยุธยา (ตรวจสอบ ณ วันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2546)

อำเภอ	ผู้ผลิต	ผู้ค้า	ผู้เสพ/ผู้ติด
1. พระนครศรีอยุธยา	-	31	388
2. ท่าเรือ	-	39	495
3. นครหลวง	-	64	49
4. ภาชี	-	17	129
5. อุทัย	-	6	18
6. บางปะหัน	-	56	194
7. บางปะอิน	-	97	634
8. บางไทร	-	40	56
9. บางบาล	-	59	675
10. ลาดบัวหลวง	-	16	270
11. เสนา	-	71	265
12. ผักไห่	-	27	346
13. มหาราช	-	22	79
14. วังน้อย	-	25	15
15. บางซ้าย	-	9	71
16. บ้านแพรก	-	15	112
รวม	-	594	3,796

1.2 ปัญหาการละทิ้งถิ่นฐานเพื่อไปประกอบอาชีพในชุมชนเมือง

จากการประชุมอภิปรายเกี่ยวกับสาเหตุ ที่มาของปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นในชุมชนและแนวทางการแก้ไข ที่ประชุมได้อภิปรายเกี่ยวกับปัญหาด้านการละทิ้งถิ่นฐานเพื่อไปประกอบอาชีพในชุมชนเมือง และได้ข้อสรุปในที่ประชุมโดยยึดผลการวิจัย จากงานวิจัยในระดับชุมชน ซึ่งวิจัยเกี่ยวกับปัญหาหนี้สินของคนในชุมชนอันมีสาเหตุจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมส่งผลให้คนในชุมชนต้องละทิ้งถิ่นฐานเพื่อไปประกอบอาชีพในชุมชนเมือง เรื่อง "กระบวนการเรียนรู้และการปรับตัวของชุมชนสากล* ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรม" ซึ่งใช้ระยะเวลาการดำเนินงานวิจัย 2 ปี ในระหว่างปี พ.ศ. 2536 - 2538 โดยมีคณะวิจัยหลักจำนวน 12 คน เป็นข้าราชการครู 4 คน จากส่วนท้องถิ่น 2 คน จากกลุ่มอาชีพ 3 คน ผู้นำเยาวชน 3 คน มีนักวิชาการที่เป็นที่ปรึกษา 3 ท่านจากมหาวิทยาลัยศิลปากร 1 ท่าน จากมหาวิทยาลัยมหิดลสาธาธา 1ท่าน และจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 1 ท่าน โดยวิจัยเกี่ยวกับการดำรงอยู่และการเปลี่ยนแปลงในช่วงระยะเวลาต่าง ๆ มีมูลเหตุมาจากอะไร การวิจัยมีฐานข้อมูลอยู่ที่ชุมชนหมู่บ้าน ว่าการดำรงอยู่และการเปลี่ยนแปลงในช่วงระยะเวลาต่าง ๆ มีมูลเหตุจากอะไร ส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของชุมชนอย่างไรบ้าง และชุมชนมีวิธีการในการปรับตัวเพื่อความอยู่รอดได้อย่างไร เป็นต้น โดยเน้นมิติทางสังคมและวัฒนธรรมเป็นหลัก สุดท้ายเป็นข้อค้นพบว่ามีกลไกอะไรบ้าง มีกระบวนการอย่างไรบ้าง ที่ชุมชนนำมาเป็นทางเลือกเพื่อหาทางออกให้สอดคล้องกับบริบทของ ชุมชน

ซึ่งจากงานวิจัย สามารถสรุปความเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชน ทำให้เกิดการละทิ้งถิ่นฐาน เพื่อไปประกอบอาชีพในชุมชนเมือง ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2510 จนถึงปี พ.ศ. 2530 ได้ดังนี้

ในช่วงปี พ.ศ. 2510 - 2512 เปลี่ยนแปลงการผลิตจากการทำนาเพื่อยังชีพ เป็นการทำนาเพื่อการค้า ตามนโยบายของรัฐ ในการผลิตข้าว เพื่อส่งออก จากการทำนาปีละ 1 ครั้ง เป็นปีละ 2 ครั้ง โดยใช้เครื่องจักร และการผลิตแผนใหม่ จากผลิตได้ปีละ 35 ถัง เป็น 160 ถัง (ครั้งละ 80 ถัง) ซึ่งถ้าไม่มีทุนในการทำนาสามารถนำที่ดินไปจ้างกับธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ ก่อนได้ เพื่อซื้อปัจจัยการผลิต เช่น พันธุ์ข้าว รถไถ ท่อสูบน้ำ ปุ๋ยเคมี ยาปราบศัตรูพืช ฯลฯ

*ซึ่งประกอบไปด้วย 7 หมู่บ้าน คาบเกี่ยวพื้นที่ใน 3 ตำบล คือ ตำบลสามตุ่ม ตำบลบางนมโค และตำบลบ้านหลวง

พ.ศ. 2514 การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคได้นำไฟฟ้า เข้ามาติดตั้งในหมู่บ้าน ส่งผลให้ประชาชนนำเงินที่ได้จากการทำนา ไปซื้อเครื่องใช้ไฟฟ้าต่าง ๆ วัฒนธรรมการอุปโภค บริโภค เปลี่ยนไป

พ.ศ. 2515 การลงทุนในการทำนาสูงขึ้นมาก เกิดปัญหาการแย่งแรงงานในภาคเกษตร เกิดความขัดแย้งในชุมชน ราคาข้าวเปลือกขาดความแน่นอน เพราะเป็นไปตามกลไกของตลาด ซึ่งส่วนใหญ่จะขาดทุน จนขาดการชำระหนี้ กับ ธกส.

พ.ศ. 2520 มีถนนตัดผ่านเข้าสู่หมู่บ้าน คนในชุมชนใช้เงินในการซื้อ ยานพาหนะ เช่น มอเตอร์ไซด์ และรถยนต์ โดยใช้รายได้จากการทำนา และการกู้ยืมหนี้สิน

พ.ศ. 2522 คนในชุมชนประสบปัญหาหนี้สินเกือบทุกครอบครัว ตั้งแต่ครอบครัวละ 40,000-200,000 บาท และเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ จนถึงปี พ.ศ. 2530 หนี้สินเพิ่มขึ้นเป็น 400,000 - 800,000 บาท ต่อครอบครัว ซึ่งในระยะหลัง ๆ นี้คนในชุมชนทำนากันถึงปีละ 3 ครั้ง แต่ก็ยังประสบภาวะขาดทุนมากขึ้น

พ.ศ. 2530 รัฐบาลประกาศนโยบายเปลี่ยนสนามรบเป็นสนามการค้า ราคาที่ดินสูงขึ้น จากราคาไร่ละ 10,000 - 20,000 บาท เป็น 50,000 - 100,000 บาท ในส่วนที่ดินที่ติดถนน ราคา จะสูงถึงไร่ละ 200,000 - 300,000 บาท ซึ่งทำให้คนในชุมชนต่างพากันขายที่ดิน เพื่อชำระหนี้สินให้กับโรงงานอุตสาหกรรมต่าง ๆ ทำให้เหลือพื้นที่ทำกินไม่ถึง 20 % ของพื้นที่ทั้งหมด รวมถึงการใช้สารเคมีต่าง ๆ ในการเกษตรทำให้พื้นที่ในการเพาะปลูกไม่สามารถให้ผลผลิตได้ดี เกิดภาวะขาดทุนต่อเนื่อง และปัญหาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อม ทำให้แรงงานในวัยหนุ่มสาวต้องไปทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมชุมชนเมือง และขายแรงงานในเมืองหลวง แรงงานในกลุ่มผู้สูงอายุเกิดภาวะว่างงาน

ในการแก้ปัญหาดังกล่าว ผู้นำชุมชนได้พยายามสร้างอาชีพโดยนำ ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่มาสร้างเป็นอาชีพเพื่อลดปัญหาการว่างงานของกลุ่มผู้สูงอายุ และกลุ่มวัยทำงาน เช่น การผลิตผลิตภัณฑ์ต่างๆจากสมุนไพร และการส่งเสริมด้านการเกษตร แต่ก็ไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร และมีอุปสรรคมากเนื่องจากขาดการรวมกลุ่ม ไม่มีศูนย์กลางในการประสานงานและให้ความรู้

1.3 ปัญหาด้านเศรษฐกิจในชุมชน

จากการประชุมอภิปรายเกี่ยวกับสาเหตุ ที่มาของปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นในชุมชนและแนวทางการแก้ไข ที่ประชุมได้อภิปรายเกี่ยวกับปัญหาด้านเศรษฐกิจในชุมชน และได้ข้อสรุปในที่ประชุมครั้งนี้ ชุมชนตำบลบ้านหลวง เป็นชุมชนเกษตรกรรม ซึ่งเป็นที่ทราบกันดีว่า เกษตรกรในประเทศไทยเป็นผู้มีรายได้น้อย ประสบภาวะขาดทุนในการสร้างผลผลิต ประกอบกับความเจริญทางด้านเทคโนโลยีได้เข้ามาบีบคั้นต่อการดำรงชีวิต การใช้สื่อโฆษณาต่างๆ ในการเสนอสินค้า

ส่งผลให้ประชาชนเป็นนักบริโภคนิยม แสวงหาวัตถุและสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ มากจนเกินความจำเป็น และเกินฐานะ ส่งผลให้เกิดปัญหาความยากจน เนื่องจากต้องหาเงินทุกวิถีทาง เพื่อสนองต่อความต้องการของตนเอง เกี่ยวกับในเรื่องนี้ยังได้มีการกล่าวถึง ในการประชุมปราชญ์ชาวบ้าน และผู้นำชุมชน ในการประชุมเพื่อหาหนทางแก้ปัญหาเศรษฐกิจของชุมชนว่า "ปัญหาเศรษฐกิจแต่ละครอบครัว ส่งผลต่อเศรษฐกิจโดยรวมของชุมชน ความยากจนของแต่ละครอบครัว ส่งผลต่อความสงบสุขโดยรวมของชุมชน ปัญหาความยากจน นำมาซึ่งปัญหาการลักขโมย อาชญากรรม ยาเสพติด และการประกอบอาชีพที่ผิดกฎหมาย ส่งผลโดยตรงต่อครอบครัว ความขาดแคลน ทำให้เกิดการทะเลาะเบาะแว้งในครอบครัว เมื่อครอบครัวไม่สงบสุข ปัญหาที่ตามมาคือ ปัญหาของวัยรุ่น หรือเยาวชนในครอบครัว เกี่ยวเนื่องไปถึงยาเสพติด การประกอบอาชญากรรม วนเวียนเป็นวงจรรอบาหว"

เพื่อแก้ปัญหานี้ ปราชญ์ชาวบ้านซึ่งเป็นผู้นำชุมชน ได้เสนอวิธีการแก้ปัญหาในที่ประชุมว่า "ดังนั้นการแก้ปัญหาเศรษฐกิจจึงต้องเริ่มจากครอบครัวก่อน ทุกครอบครัวต้องมีอาหารการกิน เมื่อมีอาหารกินก็แก้ปัญหาเรื่องปากท้องไปได้ ให้ทุกครอบครัวปลูกพืชสวนครัว และผลไม้ต่าง ๆ ไว้กินเอง ถ้าเหลือก็นำไปขาย หลังจากนั้นให้ทำบัญชีรายรับรายจ่าย และหันมาทำเกษตรอินทรีย์ ลดการใช้สารเคมี อันเป็นการลดต้นทุนการผลิตไปด้วย "

เกี่ยวกับเรื่องการลดปัญหาค่าใช้จ่ายในการซื้อเครื่องอุปโภคบริโภค และเพิ่มการออมเงินเพื่อไว้ใช้จ่ายในคราวจำเป็นและเพื่อลดปัญหาหนี้สินนั้น ประธานกลุ่มแม่บ้าน ชุมชนบ้านหลวง ได้ทำโครงการ "ชื่อของออมเงิน" ขึ้น โดยให้สมาชิกทุกคนมาซื้อเครื่องอุปโภคบริโภคที่ สหกรณ์หมู่บ้าน ในราคาเดียวกับท้องตลาด แต่ส่วนที่เป็นกำไรทางสหกรณ์จะไม่เก็บไว้ แต่จะเก็บใส่บัญชีของผู้ซื้อแต่ละคนไว้ เช่น นายแดง ซื้อยาสระผม ราคา 38 บาท แต่ทาง สหกรณ์ซื้อมาในราคา 35 บาท กำไร 3 บาท ที่ได้ทางสหกรณ์จะเก็บเข้าบัญชีของนายแดงไว้ เงินส่วนนี้จะไม่อนุญาตให้เบิกจนกว่าจะถึงวาระที่ ผู้ปกครองต้องจ่ายค่าเล่าเรียนให้กับบุตรหลาน สำหรับผู้ที่ไม่มีบุตรหลานในวัยเรียน จะเบิกจ่ายให้ทุกสิ้นปี อนึ่งสมาชิกที่มีความจำเป็นเร่งด่วน เช่น ประสบอุบัติเหตุ หรือเจ็บป่วย สามารถกู้ยืมเงินจากสหกรณ์ได้ โดยสหกรณ์มีคณะกรรมการคอยดูแลเกี่ยวกับการอนุมัติเบิกจ่าย และคิดดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 1 บาท

วิธีนี้นับว่าประสบความสำเร็จอย่างมาก เพราะในปีหนึ่ง ๆ สมาชิกจะมีเงินออมจากการซื้อของอุปโภคบริโภค นับพันบาท และสหกรณ์แห่งนี้ ยังเป็นที่ขายผลผลิตของ นักเรียน ในโรงเรียนชุมชน และกลุ่มแม่บ้านอีกด้วย

1.4 ปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นพิษ จากการใช้สารเคมีในการทำการเกษตร

จากการประชุมอภิปรายเกี่ยวกับสาเหตุ ที่มาของปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นในชุมชนและแนวทางการแก้ไข ที่ประชุมได้อภิปรายเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นพิษ จากการใช้สารเคมีในการทำการเกษตร และได้ข้อสรุปในที่ประชุมว่า ปัญหานี้เป็นผลสืบเนื่องจากการต้องการเพิ่มผลผลิต ในการผลิตข้าวเพื่อการส่งออกตั้งแต่ปี พ.ศ. 2510 จากการทำนาปีละ 1 ครั้ง เป็นปีละ 2 - 3 ครั้ง ซึ่งทำให้ต้องพึ่งพาปุ๋ยเคมี และยาฆ่าแมลงมากขึ้นหลายเท่าตัว เพื่อการเพิ่มผลผลิต ส่งผลให้เกิดการสะสมของสารเคมีในนาข้าว แหล่งน้ำ และสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ มาเป็นระยะเวลาานาน จนสภาพของดินและน้ำเป็นพิษ สัตว์น้ำลดจำนวนลง ระบบนิเวศเสียคุณภาพ ส่งผลโดยตรงต่อผู้อยู่อาศัยในชุมชน ทำให้เกิดโรคต่างๆ ที่เมื่อก่อนไม่ค่อยได้เกิด กับคนในชุมชน อันได้แก่ โรคภูมิแพ้ อัมพาต มะเร็ง โรคหัวใจ เส้นเลือดตีบตัน และโดยเฉพาะโรคทางเดินหายใจ อันเกิดจากการสูดไอระเหยของยาฆ่าแมลง และสารเคมีต่างๆ

ซึ่งทางชุมชนได้หาทางแก้ไขปัญหา โดยพยายามจัดทำกิจกรรมเกษตรยั่งยืน เน้นให้เกษตรกรอยู่อย่างพออยู่พอกิน มีความมั่นคงทางอาหาร แล้วค่อยขยายสู่ตลาด โดยในปี พ.ศ. 2532 มีสมาชิกร่วมโครงการ 5 ครัวเรือน และในปี พ.ศ. 2538 เพิ่มเป็น 60 ครัวเรือน จนถึงปัจจุบัน (พ.ศ. 2546) มีมากกว่า 200 ครัวเรือน เพื่อปรับปรุงสภาพสิ่งแวดล้อมให้ดีขึ้นมากที่สุด ลดการใช้ยาฆ่าแมลงและปุ๋ยวิทยาศาสตร์ โดยหันมาใช้ปุ๋ยชีวภาพ และการกำจัดแมลงศัตรูพืช แบบใช้แมลงฆ่าแมลง

2 การศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการจัดตั้งโรงเรียนชุมชนเพื่อแก้ปัญหาในชุมชน

จากการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน และปราชญ์ชาวบ้าน เกี่ยวกับแนวคิดการจัดตั้งโรงเรียนชุมชน เพื่อการแก้ปัญหาในชุมชนว่า มีเหตุผลที่มาอย่างไร และจะสามารถแก้ปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นในชุมชนได้อย่างไร ซึ่งผู้นำชุมชน และปราชญ์ชาวบ้าน ได้กล่าวถึงที่มาของแนวความคิดการจัดตั้งโรงเรียนชุมชน เพื่อการแก้ปัญหาในชุมชนว่า เกิดจากการประชุมสืบเนื่องจากการประชุมเกี่ยวกับปัญหาและความต้องการของท้องถิ่นและแนวทางการแก้ไขปัญหา ซึ่งในที่ประชุมประกอบด้วย ประธานองค์การบริหารส่วนตำบล ตำบลบ้านหลวง ซึ่งทำหน้าที่เป็นประธานในที่ประชุม จำนวน 1 คน ปราชญ์ชาวบ้านซึ่งทำหน้าที่เป็นรองประธานในที่ประชุม จำนวน 1 คน และคณะกรรมการซึ่งประกอบด้วย ผู้นำชุมชน จำนวน 5 คน อาสาสมัครชาวแคนาดาจากมูลนิธิ CUSO จำนวน 1 คน ประธานกลุ่มแม่บ้านตำบลบ้านหลวง จำนวน 1 คน ผู้บริหารโรงเรียนจรัสวิทยาและจุฬาราชวิทยาลัยโรงเรียนละ 1 คน และครูโรงเรียนจรัสวิทยา ซึ่งทำหน้าที่เป็นกรรมการ และเลขานุการ

การประชุม จำนวน 1 คน เกี่ยวกับการแก้ปัญหาที่ยั่งยืนและมีประสิทธิภาพ ทำให้ได้ข้อสรุปว่า การแก้ปัญหาที่ยั่งยืนและมีประสิทธิภาพ ต้องแก้ปัญหาโดยการทำให้ประชาชนมีอาชีพมีงานทำในท้องถิ่นของตนเอง มีความรู้ที่จะประกอบอาชีพต่างๆในชุมชนได้ รวมถึงการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่มาพัฒนาให้เกิดเป็นอาชีพที่สร้างรายได้ให้แก่ชุมชน มีศูนย์กลางในการให้ความรู้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการทำการเกษตร รวมถึงต้องปลูกฝังเยาวชนให้มีความรักความภาคภูมิใจในท้องถิ่น สามารถทำกิจกรรมยามว่างได้ตามความสนใจและความถนัด จนสามารถพัฒนาไปสู่การประกอบอาชีพได้

ดังนั้นจึงต้องมีสถานที่ ที่จะให้การศึกษา และคำแนะนำเกี่ยวกับการเกษตร มีแหล่งการเรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นและอาชีพต่างๆ รวมถึงปลูกฝังค่านิยม วัฒนธรรมประเพณี และ ศิลธรรมอันดีให้กับเยาวชนไปพร้อมๆกัน เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป

ซึ่งในช่วงปี พ.ศ. 2542 กระแสของหลักสูตรท้องถิ่น กำลังตื่นตัว โรงเรียนต่าง ๆ ได้จัดทำหลักสูตรท้องถิ่น โดยอาศัยภูมิปัญญาชาวบ้าน มาเป็นวิทยากรท้องถิ่นแต่นั้นก็เป็นเพียงหลักสูตรที่โรงเรียนกำหนดขึ้น มิได้ตรงตามความต้องการของผู้เรียน หรือตรงกับความต้องการของชุมชน อีกทั้งไม่ได้มุ่งแก้ปัญหาให้กับชุมชน เป็นเพียงการทำตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ วิชาที่เปิดสอนส่วนใหญ่ก็มักเป็นวิชาที่ครูผู้สอนมีความรู้ความชำนาญในการสอนเพียงเล็กน้อย เพื่อที่ว่าเวลาที่วิทยากรท้องถิ่นไม่สามารถมาสอนได้ ครูผู้สอนจะสามารถสอนเองได้ ดังนั้นจึงไม่มีวิชาที่หลากหลายตรงตามความสนใจของผู้เรียน

ซึ่งสอดคล้องกับที่อาจารย์ใหญ่โรงเรียนจรัสวิทยา กล่าวว่าเมื่อก่อนนี้หลักสูตรท้องถิ่นที่โรงเรียนเราเปิดสอนวิชางานประดิษฐ์ ซึ่งถ้าเป็นนักเรียนหญิงก็จะทำได้ดี แต่นักเรียนชายส่วนใหญ่ไม่สนใจ ซึ่งก็เป็นไปตามธรรมชาติของผู้เรียน แต่จะเปิดสอนหลาย ๆ วิชาที่ขาดแคลนบุคลากรที่มีความรู้ความชำนาญด้านนั้น รวมทั้งขาดแคลนวัสดุอุปกรณ์และงบประมาณด้วย

จากปัญหาและเหตุผลดังกล่าว ทุกฝ่ายได้ประชุมร่วมกันเพื่อการแก้ปัญหาที่ยั่งยืน โดยมีผู้เสนอแนวคิดว่า ถ้าต้องการจัดสถานที่ที่ให้ความรู้ด้านการเกษตร ภูมิปัญญาท้องถิ่น และ ศิลปวัฒนธรรม ก็ควรก่อตั้งเป็นโรงเรียนชุมชน เพื่อจะได้มี การบริหารงาน การจัดหลักสูตร และการจัดการเรียนการสอนที่เป็นรูปแบบเพื่อฝึกอาชีพ และให้ความรู้ด้านการเกษตร ภูมิปัญญา ท้องถิ่น และศิลปวัฒนธรรม ให้กับคนในชุมชนและผู้สนใจทั่วไป ที่ประชุมเห็นชอบในหลักการ และได้อภิปรายหาข้อสรุปเพิ่มเติม จนทุกฝ่ายต่างเห็นพ้องต้องกันว่า ควรก่อตั้งโรงเรียนชุมชนขึ้นเพื่อการแก้ปัญหาในระยะยาว โดยโรงเรียนนี้ต้องไม่เป็น โรงเรียนของรัฐบาลเพื่อจัดปัญหาเรื่องหลักสูตรการเรียนการสอน และ ความล่าช้าของระบบราชการ แต่เป็นโรงเรียน หรือสถานที่ที่สร้าง

ขึ้นมาใหม่ให้กับนักเรียนหรือผู้ที่สนใจในด้านการเกษตร ศิลปวัฒนธรรม ให้และภูมิปัญญาท้องถิ่นในด้านต่างๆ เดินทางมาเรียนเอง ในหลักสูตรและคาบเวลาเรียน ตามที่โรงเรียนชุมชนเปิดสอน

เมื่อที่ประชุมมีมติดังกล่าว จึงเห็นควรให้เริ่มโครงการโดยจัดตั้งคณะทำงานเพื่อพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น โดยคณะทำงานประกอบไปด้วย ประธานและรองประธานอย่างละ 1 คน ฝ่ายประสานงาน จำนวน 1 คน คณะกรรมการ จำนวน 5 คน และกรรมการและเลขานุการ จำนวน 1 คน รวมทั้งหมดจำนวน 9 คน เพื่อให้เป็นคณะดำเนินงานในการจัดตั้งโรงเรียนชุมชนและหาแนวทางการกำหนดแนวการจัดการเรียนการสอนที่เด่นชัดเพื่อใช้ในโรงเรียนชุมชน จากการประชุมในวาระต่อมา ซึ่งนอกจากจะมีคณะทำงานเพื่อพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นแล้ว ในการประชุมบางวาระ ยังมีผู้เข้าร่วมประชุมอื่นๆอีก ได้แก่ เจ้าหน้าที่ที่ทางมูลนิธิ CUSO (Canadian University Services Overseas) ซึ่งเป็นองค์กรเกี่ยวกับการศึกษา ที่มาศึกษาดูงานเกี่ยวกับเกษตร สังคมและวัฒนธรรมของชุมชนเกษตรแบบฝังตัว เจ้าหน้าที่จากมูลนิธิ SIF (Singapore International Foundation) ซึ่งเป็นองค์กรเกี่ยวกับการพัฒนาเด็กและเยาวชน สมาชิกจากสมาคมเกษตร สมาชิกกลุ่มแม่บ้าน ผู้นำชุมชน ตัวแทนนักเรียนจากโรงเรียนจรัสวิทยา และกลุ่ม Joaquim จากประเทศ Timor ซึ่งมาศึกษาดูงาน เกี่ยวกับการร่วมมือกันในชุมชนเพื่อพัฒนาชุมชน ได้ตั้งคำถามของการก่อตั้งโรงเรียนชุมชนว่า "ทำไมพวกเราถึงต้องการโรงเรียนชุมชน" ซึ่งทำให้ได้คำตอบจากที่ประชุมดังนี้

1. เพราะเราต้องการศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน
2. เพื่อการแลกเปลี่ยนความรู้ในด้านการเกษตร และรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่นอันทรงคุณค่า
3. เพื่อสร้างสัมพันธ์อันดีระหว่างชุมชนและโรงเรียน
4. เพื่อให้คนในชุมชนได้ศึกษาวิถีชีวิตของชุมชน และอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข
5. เพื่อรองรับนักเรียนที่ไม่ได้ศึกษาต่อ หรือมีเวลาว่างโดยสนใจที่จะหาความรู้ เพิ่มเติม

หรือต้องการมีรายได้เสริม โดยสอนการเกษตร และภูมิปัญญาชาวบ้านที่สามารถนำไปประกอบอาชีพได้

6. เพื่อบรรเทา หรือแก้ไขปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นในชุมชน

จากคำตอบของที่ประชุมซึ่งชี้ให้เห็นถึงความต้องการ และความสำคัญของโรงเรียนชุมชนที่มีต่อชุมชนดังกล่าว ที่ประชุมจึงมีมติให้จัดตั้งโรงเรียนชุมชนขึ้น โดยขอใช้สถานที่ ที่ทำการของกลุ่มแม่บ้านตำบลบ้านหลวงเป็นสถานที่จัดการเรียนการสอนโดยให้นักเรียนจากโรงเรียนจรัสวิทยา และโรงเรียนจุฬาราชวิทยาลัย มาเรียนเพื่อฝึกทักษะในวิชาปฏิบัติ โดยครูประจำชั้นประจำวิชาจะเป็นผู้พานักเรียนเข้ามาเรียน และคอยสังเกตการเรียนการสอนในชั้นเรียน

3 การศึกษาแนวการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนชุมชน

จากการสัมภาษณ์และการศึกษาเอกสาร พบว่าแนวการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน ชุมชน นั้น มีแนวการจัดการเรียนการสอนโดยยึดหลักตามความต้องการของชุมชน และแนวทางการแก้ไข ปัญหาต่างๆของชุมชน โดยมุ่งไปยังกลุ่มเยาวชน ซึ่งเป็นผู้ยอมรับแนวความคิดใหม่ๆและการเปลี่ยนแปลงต่างๆได้ง่าย และมีความต้องการที่จะดำเนินชีวิตในชุมชน ต้องการพัฒนาชุมชนให้ เข้มแข็ง จาก การประชุมของคณะทำงานเพื่อพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เพื่อหาข้อสรุปในการกำหนดแนวการจัดการ เรียนการสอนในโรงเรียนชุมชน ที่ประชุมเห็นพ้องต้องกันที่จะกำหนดกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆอย่าง กว้างๆเพื่อแก้ปัญหาในชุมชนและส่งเสริมรักษา ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาของท้องถิ่นเพื่อการแก้ ปัญหาที่ยั่งยืน ดังนี้

1. สิ่งแวดล้อม
2. ศิลปวัฒนธรรม
3. สังคม
4. จิตใจ
5. เศรษฐกิจ
6. การศึกษา
7. การเมือง
8. สุขภาพ

ซึ่งในกลุ่มสาระต่างๆมีการกำหนดเนื้อหา เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนไว้อย่างกว้างๆ ดังนี้

1. ด้านสิ่งแวดล้อม เนื้อหาประกอบด้วย
  - การกำจัดขยะ
  - การปลูกต้นไม้
  - การอนุรักษ์ดิน
  - การอนุรักษ์น้ำ
2. ด้านศิลปวัฒนธรรม เนื้อหาประกอบด้วย
  - ขนบธรรมเนียมประเพณี ได้แก่ วันสำคัญต่างๆ เช่น วันสงกรานต์ ลอยกระทง การ แสดงพื้นบ้าน ดนตรีและการละเล่นพื้นบ้าน

- ศิลปะ ได้แก่ การวาดรูป การปั้น งานประดิษฐ์
  - วันสำคัญต่างๆ เช่น วันแม่ วันชาติ วันสำคัญทางศาสนา
  - ศาสนา ได้แก่ หลักธรรมต่างๆที่ควรรู้
3. ด้านสังคม เนื้อหาประกอบด้วย
- องค์กรต่างๆในชุมชน เช่น องค์กรสตรี องค์กรเยาวชน
  - อาสาสมัครที่อยู่ในชุมชน เช่น อาสาสมัครสาธารณสุขมูลฐาน
  - ผู้นำชุมชน ผู้นำกลุ่มอาชีพ
4. ด้านจิตใจ เนื้อหาประกอบด้วย
- ความสามัคคี เช่น การลงแขก การบำเพ็ญประโยชน์
  - ความเอื้ออาทร การแลกเปลี่ยน และแบ่งปันสิ่งของ
  - นันทนาการ เช่น การแสดง การร้องเพลง เล่นิทาน ละครประกอบเพลง
5. ด้านเศรษฐกิจ เนื้อหาประกอบด้วย
- เกษตรปลอดสารพิษ ได้แก่ การปรับปรุงบำรุงดิน การทำปุ๋ยหมักชีวภาพ การทำปุ๋ยจากมูลสัตว์ ปุ๋ยน้ำสกัดชีวภาพ สารปราบศัตรูพืชจากสมุนไพร ไม้ผล การทำนาปลอดสารพิษ
  - การเลี้ยงสัตว์ ได้แก่การเลี้ยง เป็ด ไก่ ปลา กบ
  - การแปรรูป ได้แก่การแปรรูปอาหารและขนมไทย แปรรูปสมุนไพร การถนอมอาหาร
  - การฝึกอาชีพ ได้แก่ งานช่างไม้ ช่างปูน ช่างไฟฟ้า ช่างตัดเย็บเสื้อผ้า ช่างยนต์ และงานช่างฝีมือต่างๆ
6. ด้านการศึกษา เนื้อหาประกอบด้วย
- ภูมิปัญญาท้องถิ่น
  - ภาษาต่างประเทศที่จำเป็นในชีวิตประจำวัน
  - กฎหมายในชีวิตประจำวันและกฎหมายที่ประชาชนควรทราบ
  - การศึกษาตามอัธยาศัย
  - ศิลธรรมและจริยธรรม
  - การศึกษานอกโรงเรียน

7. ด้านการเมือง เนื้อหาประกอบด้วย
  - การเลือกตั้ง และกฎหมายเลือกตั้ง
  - การปกครองส่วนท้องถิ่น
  - ประชาคม การใช้รัฐธรรมนูญ และปัญหาธรรมในที่ประชุม
8. ด้านสุขภาพ มีเนื้อหา ดังนี้
  - แพทย์แผนไทย ได้แก่ การนวดแผนไทย การอบสมุนไพร
  - อาหารเพื่อสุขภาพ อาหารปลอดสารพิษ และการกินอาหารเป็นยา
  - การออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ
  - สมุนไพรเพื่อสุขภาพ

ในการกำหนดแนวการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนชุมชนนี้ ผู้ประชุมบางท่านได้เสนอให้จัดการเรียนการสอนด้านเทคโนโลยีด้วย เช่น การใช้คอมพิวเตอร์พื้นฐาน แต่ประสบปัญหาในเรื่อง งบประมาณ และอาคารสถานที่

ปัญหาที่พบในการศึกษาแนวการจัดการเรียนการสอนคือ บางวิชาที่กำหนดออกมามีเนื้อหาสาระไม่ตรงกับการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนของรัฐบาล ทำให้เกิดความยุ่งยากในการวัดผลประเมินผล และออกผลการเรียนเมื่อจบภาคเรียน เนื่องจากกลุ่มเยาวชนที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย ส่วนใหญ่เป็นผู้เรียนที่เข้ารับการศึกษานในโรงเรียนของรัฐบาล และจะมาเรียนในโรงเรียนชุมชนในวิชาที่มีเนื้อหาสาระที่เกี่ยวข้อง โดยอาศัยความร่วมมือกับโรงเรียนรัฐบาลที่อยู่ในชุมชน คือโรงเรียนจุฬาราชบุรีวิทยา และโรงเรียนจรัสวิทยา ในการนำผลคะแนนที่นักเรียนประเมินได้มารวมกับคะแนนที่ได้รับการประเมินจากโรงเรียนในสาระวิชานั้น

ที่ประชุมจึงแก้ไขปัญหาโดยการให้ผู้เรียนเรียนเฉพาะกลุ่มสาระวิชาที่เกี่ยวข้องกับที่ผู้เรียนที่มีการเรียนการสอนในโรงเรียนรัฐบาล ส่วนวิชาที่ไม่สามารถสอดแทรกไปในเนื้อหาปกติได้นั้น ให้ผู้เรียนเลือกเรียนตามความสนใจ ในช่วงเวลาว่าง ชั่วโมงอิสระ ชั่วโมงชุมนุม และในวันเสาร์ช่วงเช้า

4 การศึกษาการหาแหล่งทรัพยากรด้านบุคลากร อาคารสถานที่ และงบประมาณ

4.1 แหล่งทรัพยากรด้านบุคลากร

จากการสัมภาษณ์และการศึกษาเอกสารพบว่า ทางคณะทำงานเพื่อพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ผู้นำชุมชน ประชาชนชาวบ้าน และกรรมการหมู่บ้านได้มีการประชุมกันเพื่อสรรหาบุคลากรทางด้านผู้บริหาร โรงเรียน และภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อทำหน้าที่ครูผู้สอนในโรงเรียนชุมชน ดังนี้

4.1.1 ผู้บริหารโรงเรียนชุมชน ได้จากการที่ ผู้นำชุมชน ประชาชนชาวบ้าน กรรมการหมู่บ้าน และคณะทำงานเพื่อพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ได้ประชุมคัดเลือกผู้ที่มีคุณสมบัติในการบริหารโรงเรียน จากผู้เข้าร่วมประชุม ผู้ทรงคุณวุฒิ และบุคคลอื่นที่เหมาะสมจนได้ผู้บริหาร โรงเรียนชุมชน 1 คน ซึ่งมีประสบการณ์ด้านการเป็นผู้บริหารโรงเรียนมาก่อน และยังเป็นประชาชนชาวบ้านด้านเกษตรอินทรีย์จนได้รับเชิญไปเป็นวิทยากรทั้งในและต่างประเทศและได้รับรางวัล เกียรติบัตร เครื่องหมายเชิดชูเกียรติมากมาย ผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียน 1 คน ซึ่งมีประสบการณ์ด้านการเป็นผู้บริหารโรงเรียน ด้านการสอน หลักสูตรภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นวิทยากรระดับประเทศ หัวหน้าฝ่ายวิชาการและรองหัวหน้าฝ่ายวิชาการอย่างละ 1 คน ซึ่งเป็นผู้บริหารโรงเรียนจรัสวิทยา และอดีตผู้บริหารโรงเรียนประจำจังหวัดตามลำดับ และหัวหน้าฝ่ายอาคารสถานที่ 1 คน

ในดำเนินการสรรหาบุคลากรมาเป็นผู้บริหารโรงเรียนชุมชน ผู้ที่ดำเนินการสรรหาบุคลากร ไม่ประสบปัญหาในการดำเนินการ

4.1.2 วิทยากรท้องถิ่นที่ทำหน้าที่สอนในโรงเรียนชุมชน ในระยะแรกใช้ระบบอาสาสมัคร จากผู้ที่มีอาชีพและความรู้ด้านต่างๆที่อยู่ในชุมชน มาเป็นผู้สอน แต่ประสบปัญหาเนื่องจากมีผู้สมัครน้อย เนื่องจากส่วนใหญ่เกรงว่าตนเองจะไม่มีความรู้ความสามารถเพียงพอ และไม่เคยสอนในระบบโรงเรียนมาก่อน

ทางคณะทำงานเพื่อพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น จึงแก้ปัญหาโดยใช้วิธีการขอร้อง และชี้แจงสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับระบบการจัดการเรียนการสอนที่โรงเรียนชุมชน รวมทั้งแจ้งให้ทราบว่าจะมีการช่วยเหลือ แนะนำขั้นตอนและวิธีการสอน การจัดกิจกรรมและการวัดผลประเมินผลต่างๆ รวมถึงการที่จะจัดอบรมเกี่ยวกับเรื่องเทคนิค วิธีการสอน และการวัดผลประเมินผลให้ก่อนทำการสอนในโรงเรียนชุมชนจนทำให้ได้วิทยากรท้องถิ่นในสาขาต่างๆตามที่โรงเรียนต้องการ

4.2 การหาแหล่งทรัพยากรด้านอาคารสถานที่

จากการสัมภาษณ์และการศึกษาเอกสารพบว่า ทางคณะทำงานเพื่อพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ผู้นำชุมชน ประชาชนชาวบ้าน และกรรมการหมู่บ้านได้มีการประชุมกันเพื่อหาแหล่งทรัพยากรด้านอาคารสถานที่ ในที่ประชุมตกลงจะขอยืมอาคารที่ทำการกลุ่มแม่บ้านตำบลบ้านหลวง ซึ่งเป็นอาคารชั้นเดียว มีสามห้องเรียน อยู่ใกล้กับโรงเรียนจรัลวิทยาและอยู่ในชุมชน เป็นสถานที่ที่ใช้จัดงานนิทรรศการ การบริหารจัดการเรียนการสอน และกิจกรรมต่างๆของโรงเรียนชุมชน และจะจัดหาวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ เช่น แผ่นภาพประกอบการเรียนการสอน ป้ายนิเทศ กระดานดำ โดยขอความร่วมมือจากโรงเรียนจุฬาราชวิทยาลัยและโรงเรียนจรัลวิทยา

ปัญหาที่พบในการหาแหล่งทรัพยากรด้านอาคารสถานที่คือ ทางคณะทำงานเพื่อพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นไม่สามารถหาอาคารสถานที่ ที่มีขนาดตามต้องการได้ จำเป็นต้องใช้อาคารที่ทำการกลุ่มแม่บ้านตำบลบ้านหลวง ซึ่งมีขนาดเล็ก ทำให้เกิดความคับแคบไม่สามารถจัดตั้งโต๊ะ เก้าอี้ เพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้ครบตามต้องการและมีทางเข้าออกเพียงทางเดียว นักเรียนต้องผ่านห้องเรียนห้องอื่นเพื่อเข้าไปเรียนยังห้องเรียนของตัวเองทำให้เกิดความไม่เป็นระเบียบในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

ที่ประชุมตกลงแก้ปัญหาเกี่ยวกับความคับแคบของสถานที่ ในเรื่องที่ไม่สามารถจัดตั้งโต๊ะ เก้าอี้ เพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้ครบตามต้องการ ซึ่งแก้ปัญหาโดยการไม่ใช้โต๊ะ เก้าอี้ ในการจัดการเรียนการสอน แต่จะให้ผู้เรียนนั่งเรียนและทำกิจกรรมกับพื้น เนื่องจากเห็นว่าการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนส่วนใหญ่ เป็นกิจกรรมภาคปฏิบัติ ไม่มีความจำเป็นต้องใช้ โต๊ะและเก้าอี้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมากนัก และปัญหาเกี่ยวกับความไม่เป็นระเบียบในการจัดการเรียนการสอน เนื่องจากต้องใช้ทางเข้า ออก ห้องเรียนร่วมกันนั้น ในที่ประชุมยังไม่มีแนวทางในการแก้ไขปัญหา แต่ประชุมตกลงกันที่จะให้ใช้อาคารสถานที่ทำการกลุ่มแม่บ้านตำบลบ้านหลวงไปก่อน จนกว่าจะสามารถหาสถานที่ที่เหมาะสมต่อไปได้

4.3 การหาแหล่งทรัพยากรด้านงบประมาณ

จากการสัมภาษณ์และการศึกษาเอกสารพบว่า ทางคณะทำงานเพื่อพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ผู้นำชุมชน ประชาชนชาวบ้าน และกรรมการหมู่บ้านได้มีการประชุมกันเพื่อหาแหล่งทรัพยากรด้านงบประมาณจากทางมูลนิธิ องค์กร หน่วยงานของรัฐ และหน่วยงานเอกชน และในระหว่างการประชุม ประธานองค์การบริหารส่วนตำบลได้เสนองบประมาณจำนวนหนึ่ง จากการสนับสนุนขององค์การบริหารส่วนตำบล ตำบลท่าหลวง เพื่อใช้ในการประสานงานระหว่างบุคคลต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการจัด

ตั้งโรงเรียนชุมชน และเพื่อซื้อวัสดุอุปกรณ์ต่างๆที่จำเป็นในการใช้จัด กิจกรรมการเรียนการสอน หลังจากนั้นที่ประชุมได้ประชุมเพื่อหาแนวทางการหาแหล่งงบประมาณจากที่ต่างๆในชุมชน ซึ่งในที่ประชุมโดยอาสาสมัครชาวแคนาดา จากมูลนิธิ CUSO ที่มาศึกษาดูงานด้านเกษตรอินทรีย์ได้เสนอที่จะประสานงานกับทางมูลนิธิ CUSO เพื่อของบประมาณสนับสนุนในการจัดตั้งโรงเรียนชุมชน และผู้บริหารโรงเรียนจรัสวิทยา และโรงเรียนจุฬาราชบุรีวิทยาได้เสนอขอประมาณรายหัวเพื่อใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของนักเรียนใน โรงเรียนทั้งสองแห่ง ที่จะมาเข้าร่วมเรียนในโรงเรียนชุมชน นอกจากนี้ ในที่ประชุมยังมีแนวคิดในการเขียนโครงการการจัดตั้งโรงเรียนชุมชนเพื่อเสนอไปยังมูลนิธิ และองค์กรต่างๆ เพื่อขอความร่วมมือในการสนับสนุนงบประมาณอีกด้วย

ปัญหาที่พบในการหาแหล่งงบประมาณ คือ ขั้นตอนในการของบประมาณจากองค์กรต่างๆมีความยุ่งยาก ซับซ้อนและใช้เวลานาน ตั้งแต่การประสานงานการของบประมาณ จนกระทั่งได้รับการอนุมัติการช่วยเหลือแล้ว ก็ยังคงต้องรอการตรวจสอบตามขั้นตอนของทางราชการก่อนจะได้รับเงินงบประมาณช่วยเหลือ ซึ่งทำให้เสียเวลาและไม่สามารถนำงบประมาณไปบริหารจัดการตามแผนที่วางไว้ได้ตามกำหนด นอกจากนี้ เงินสนับสนุนที่ได้รับจากมูลนิธิและองค์กรต่างๆ เป็นทุนไม่ต่อเนื่องในบางครั้ง หรือบางปีการศึกษา ทางมูลนิธิ องค์กร หน่วยงานเอกชน แรงจูงใจที่จะให้การสนับสนุนมาก ทางโรงเรียนชุมชนก็สามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนต่างๆได้อย่าง เต็มที่ แต่ในบางภาคเรียนมีผู้ให้การสนับสนุนน้อยทางโรงเรียนชุมชนก็จะประสบปัญหาด้าน งบประมาณ

เกี่ยวกับปัญหานี้ ทางคณะทำงานเพื่อพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น และผู้บริหาร โรงเรียนชุมชนได้แก้ปัญหาโดยจัดเตรียมแผนการขอสนับสนุนงบประมาณล่วงหน้า เพื่อเสนอแก่มูลนิธิ องค์กร หน่วยงานเอกชนเพื่อขอความร่วมมือในการแรงจูงใจล่วงหน้าที่จะให้การสนับสนุนด้านงบประมาณแก่ทางโรงเรียนชุมชน

ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

ขั้นตอนการดำเนินงานการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนชุมชนตำบลบ้านหลวงมีขั้นตอนการดำเนินงานในขั้นต่างๆ ปัญหาในการดำเนินงาน และแนวทางการแก้ไขปัญหาต่างๆ ดังนี้

1. การสร้างหลักสูตรวิชาชีพท้องถิ่น

1.1 การจัดตั้งคณะทำงานเพื่อพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

จากการสัมภาษณ์และศึกษาเอกสารพบว่า ประธานองค์การบริหารส่วนตำบล ตำบลบ้านหลวง ผู้นำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน อาสาสมัครชาวแคนาดาจากมูลนิธิ CUSO ประธานกลุ่มแม่บ้าน

ตำบลบ้านหลวง ผู้บริหารโรงเรียนจรัลวิทยาและจุฬาราชวิทยาลัยโรงเรียน และครูโรงเรียนจรัลวิทยา ซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องในด้านความคิดที่จะสร้างโรงเรียนชุมชนเพื่อแก้ปัญหาในชุมชน ได้ประชุมปรึกษาหารือในการจัดตั้งคณะกรรมการเพื่อพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นขึ้น และได้ข้อสรุปโดยคัดสรรจากผู้ทรงคุณวุฒิ มีคุณสมบัติเหมาะสม และมีความต้องการที่จะแก้ปัญหาต่างๆในชุมชนให้ยั่งยืน โดยคัดเลือกจากผู้ที่มีความคิดตรงกันที่จะแก้ปัญหาในชุมชนโดยจัดทำเป็นโรงเรียนชุมชนขึ้น จนได้คณะกรรมการเพื่อพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น จำนวน 9 คน ซึ่งประกอบไปด้วย ปราชญ์ชาวบ้านซึ่งเคยปฏิบัติงานเป็นผู้บริหารโรงเรียน เป็นประธานคณะกรรมการเพื่อพัฒนาหลักสูตร ท้องถิ่น จำนวน 1 คน อดีตผู้บริหารโรงเรียนประจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งเป็นผู้ที่ชำนาญด้านหลักสูตรท้องถิ่นเป็นรองประธานคณะกรรมการเพื่อพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น จำนวน 1 คน ประธานองค์การบริหารส่วนตำบล ตำบลบ้านหลวง ทำหน้าที่เป็นฝ่ายประสานงาน จำนวน 1 คน คณะกรรมการจำนวน 5 คน ประกอบไปด้วย ประธานกลุ่มแม่บ้าน 1 คน ผู้นำชุมชน 2 คน ผู้บริหารโรงเรียนจรัลวิทยา และโรงเรียนจุฬาราชวิทยาลัย โรงเรียนละ 1 คน และครูผู้สอนที่โรงเรียน จรัลวิทยา ทำหน้าที่เป็นกรรมการและเลขานุการ จำนวน 1 คน

ในการดำเนินการจัดตั้งคณะกรรมการเพื่อพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ผู้มีส่วนร่วมในการดำเนินการไม่ประสบปัญหาในการดำเนินการ

1.2 การกำหนดจุดประสงค์

จากการสัมภาษณ์และศึกษาเอกสารพบว่า คณะกรรมการเพื่อพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นและคณะผู้บริหารโรงเรียนชุมชนได้ร่วมกันกำหนดจุดประสงค์ของหลักสูตรท้องถิ่นโดยตั้งจุดประสงค์หลักคือการแก้ปัญหาในชุมชน แล้วกำหนดจุดประสงค์ย่อยให้ตอบสนองความต้องการของจุดประสงค์หลัก โดยเน้นการฝึกปฏิบัติด้วยตนเอง เพื่อให้เรียนจะได้สามารถตั้งปัญหาและ สมมติฐานในการแก้ปัญหา ตลอดจนสามารถแก้ปัญหาได้ และสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน หรือประกอบอาชีพเสริมได้ โดยมีจุดมุ่งหวังตามขั้นตอน ในแต่ละระดับชั้น คือ รู้ขั้นตอน ปฏิบัติได้ ปฏิบัติได้จนชำนาญ ปฏิบัติได้จนเป็นความเคยชิน และมีทักษะจนสามารถถ่ายทอดให้ผู้อื่นได้ การนำไปใช้ได้จริงของภูมิปัญญาท้องถิ่น สอดแทรกคุณธรรม และจริยธรรม ให้เป็นคนดีของสังคม ช่วยเหลือเกื้อกูลกันตามวัฒนธรรมของสังคม เกษตร มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี สร้างเจตคติที่ดีต่อภูมิปัญญา และศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

ปัญหาที่พบคือในบางวิชามีความยุ่งยากในการกำหนดจุดประสงค์ของโรงเรียนชุมชนให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่เรียนที่โรงเรียนจรัลวิทยาและโรงเรียนจุฬาราชวิทยาลัย

ทางโรงเรียนชุมชนแก้ปัญหาดังกล่าว โดยคณะกรรมการเพื่อพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นและผู้บริหารโรงเรียนชุมชนได้ประชุมร่วมกับครูผู้สอนที่โรงเรียนจรัลวิทยา และโรงเรียนจุฬาราชวิทยาลัย ที่สอน

ในวิชาที่เกี่ยวข้อง กับวิชาที่เปิดสอนในโรงเรียนชุมชน โดยปรับเปลี่ยนจุดประสงค์ของโรงเรียนชุมชน ให้สอดคล้องกับจุดประสงค์ของโรงเรียนจรัสวิทยาและโรงเรียนจุฬารายูรวิทวิทยา

1.3 การกำหนดเนื้อหา

จากการสัมภาษณ์และศึกษาเอกสารพบว่า คณะทำงานเพื่อพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นและคณะผู้บริหารโรงเรียนชุมชนได้ร่วมกันประชุมปรึกษาเกี่ยวกับความเป็นไปได้ ในการกำหนดเนื้อหาในด้านต่างๆ โดยคำนึงถึงความสอดคล้องทางด้านเนื้อหาของหลักสูตรที่ผู้เรียนกำลังศึกษาอยู่ และความพร้อมด้านบุคลากร วัสดุ อุปกรณ์ และความเป็นไปได้ในการที่ผู้เรียนจะสามารถนำไปใช้ประกอบอาชีพเสริมหรือใช้ในชีวิตประจำวัน โดยกำหนดเนื้อหาสาระในระดับชั้นต่างๆ ดังนี้

1.3.1 ระดับประถมศึกษา ปีที่ 5 – 6 มีเนื้อหาสาระการเรียนรู้ดังนี้

- วิชาภาษาอังกฤษ เนื้อหาประกอบด้วย คำศัพท์ภาษาอังกฤษที่ใช้ในการเกษตร ชื่อพืชผัก ผลไม้ และเครื่องมือในการเกษตรต่างๆ
- วิชาเพลงพื้นบ้าน เนื้อหาประกอบด้วย เพลงเรือ เพลงกลองยาว เพลงเกี่ยวข้าว
- วิชาการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร เนื้อหาประกอบด้วย การถนอมอาหารด้วยกรรมวิธีต่างๆ เช่น การดอง ตากแห้ง รมควัน แช่อิ่ม
- วิชาเกษตรปลอดสารพิษ เนื้อหาประกอบด้วย ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับเกษตรปลอดสารพิษ การทำเกษตรปลอดสารพิษ การทำปุ๋ยชีวภาพจากผักผลไม้หมัก
- วิชาหลักธรรมที่สำคัญทางศาสนา เนื้อหาประกอบด้วย พุทธประวัติ หลักธรรมที่สอดคล้องกับชีวิตประจำวัน
- วิชาการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและการปรับปรุงพัฒนาที่อยู่อาศัยให้ดีขึ้น

1.3.2 ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 3 มีเนื้อหาสาระการเรียนรู้แบ่งแยกตามระดับความยากง่ายตามระดับชั้นดังนี้

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

- วิชาภาษาอังกฤษ เนื้อหาประกอบด้วย คำศัพท์ภาษาอังกฤษที่ใช้ในการเกษตร ชื่อพืชผัก ผลไม้ และเครื่องมือในการเกษตรต่างๆ ในระดับที่สูงขึ้นไป และเพิ่มเติมในเรื่อง แผลง และการอ่านฉลากปุ๋ย และยาฆ่าแมลง
- วิชาเพลงพื้นบ้าน เนื้อหาประกอบด้วย เพลงเรือ เพลงกลองยาว เพลงเกี่ยวข้าว

- วิชาการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร เนื้อหาประกอบด้วย การถนอมอาหารด้วยกรรมวิธีต่างๆ เช่น การดอง ตากแห้ง รมควัน แช่แข็ง และการแปรรูปเพื่อการค้า
- วิชาเกษตรปลอดภัย เนื้อหาประกอบด้วย ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับเกษตรปลอดภัย การทำเกษตรปลอดภัย การทำปุ๋ยชีวภาพจากผักผลไม้หมัก การผลิตยาฆ่าแมลงจากสะเดา ยาสูบและหางไหล
- วิชาหลักธรรมที่สำคัญทางศาสนา เนื้อหาประกอบด้วย พุทธประวัติ หลักธรรมที่สอดคล้องกับชีวิตประจำวัน
- วิชางานประดิษฐ์ เนื้อหาประกอบด้วย การออกแบบและการเขียนแบบพื้นฐาน การเลือกวัสดุที่เหมาะสมในงานประดิษฐ์ การใช้เครื่องมือช่างอย่างง่าย การประดิษฐ์พวงกุญแจและกรอบรูปจากวัสดุเหลือใช้ในท้องถิ่น

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

- วิชาภาษาอังกฤษ เนื้อหาประกอบด้วย คำศัพท์ภาษาอังกฤษที่ใช้ในการเกษตร ชื่อพืชผัก ผลไม้ และเครื่องมือในการเกษตรต่างๆ ในระดับที่สูงขึ้นไป และเพิ่มเติมในเรื่อง แมลง และการอ่านฉลากปุ๋ย พันธุ์พืช และยาฆ่าแมลง
- วิชาเพลงพื้นบ้าน เนื้อหาประกอบด้วย เพลงเรือ เพลงกลองยาว เพลงเกี่ยวข้าว เพลงอีแซว ในระดับที่สูงขึ้นไป
- วิชาการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร เนื้อหาประกอบด้วย การเลือกผลิตผลทางการเกษตรเพื่อใช้ในการแปรรูป การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรไปเป็น สบู่ แชมพู
- วิชาเกษตรปลอดภัย เรียนเรื่อง การทำปุ๋ยชีวภาพจากผักผลไม้หมักในระดับที่สูงขึ้น
- วิชาหลักธรรมที่สำคัญทางศาสนา เนื้อหาประกอบด้วย พุทธประวัติ หลักธรรมที่สอดคล้องกับชีวิตประจำวัน
- วิชาช่างไฟฟ้าพื้นฐาน เนื้อหาประกอบด้วย ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับไฟฟ้า อุปกรณ์ไฟฟ้าชนิดต่างๆ การซ่อมและการติดตั้งอุปกรณ์ไฟฟ้าอย่างง่าย เช่น การเปลี่ยนฟิวส์ การติดตั้งหลอดฟลูออเรสเซนต์
- วิชางานประดิษฐ์ เนื้อหาประกอบด้วย การออกแบบและการเขียนแบบพื้นฐาน การสร้างความคิดสร้างสรรค์ การเลือกวัสดุที่เหมาะสมในงานประดิษฐ์ การใช้

เครื่องมือช่างไฟฟ้า การประดิษฐ์พวงกุญแจและกรอบรูปจากวัสดุเหลือใช้ในท้องถิ่น โดยพัฒนาให้ปราณีตมากขึ้น

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

- วิชาภาษาอังกฤษ เนื้อหาประกอบด้วย คำศัพท์ภาษาอังกฤษที่ใช้ในการเกษตร ชื่อพืชผัก ผลไม้ และเครื่องมือในการเกษตรต่างๆ ในระดับที่สูงขึ้นไป และเพิ่มเติมในเรื่อง แมลง และการอ่านฉลากปุ๋ย พันธุ์พืช และยาฆ่าแมลง คู่มือหรือคำแนะนำในการใช้เครื่องยนต์หรืออุปกรณ์ทางการเกษตร
- วิชาเพลงพื้นบ้าน เนื้อหาประกอบด้วย เพลงเรือ เพลงกลองยาว เพลงเกี่ยวข้าว เพลงอีแซว ในระดับที่สูงขึ้นไป และฝึกทักษะจนสามารถร้องโต้ตอบหรือใช้แสดงได้
- วิชาการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร เนื้อหาประกอบด้วย การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรและสมุนไพรไปเป็น สบู่ แชมพู เทียนหอมกันยุง โลชั่นทากันยุง ครีมนำรุงผิว ลูกประคบ ยาดับกลิ่นอับในตู้
- วิชาเกษตรปลอดภัยสารพิษ เนื้อหาประกอบด้วย การใช้ปุ๋ยชีวภาพทดแทนปุ๋ยวิทยาศาสตร์
- วิชาช่างไฟฟ้าพื้นฐาน เนื้อหาประกอบด้วย การเดินสายไฟและติดตั้งหลอดไฟฟ้าภายในอาคาร การดูแลและซ่อมบำรุงเครื่องใช้ไฟฟ้าในบ้าน
- วิชางานประดิษฐ์ เนื้อหาประกอบด้วย การเลือกวัสดุที่เหมาะสมในงานประดิษฐ์ การใช้เครื่องมือช่างไฟฟ้าในระดับที่สูงขึ้น การเพิ่มมูลค่าของงานประดิษฐ์ การประดิษฐ์โคมไฟ นาฬิกาจากวัสดุเหลือใช้ในท้องถิ่น โดยพัฒนาให้สามารถจำหน่ายได้
- วิชาขนบธรรมเนียมประเพณี เนื้อหาประกอบด้วย ความหมายของขนบธรรมเนียมประเพณี ขนบธรรมเนียมประเพณีและจารีตประเพณีที่สำคัญของไทย
- วิชาการตลาดและการส่งออก (เปิดสอนบางภาคเรียนเท่านั้น)
- วิชาการเมืองและการปกครองส่วนท้องถิ่น

ปัญหาที่พบในการกำหนดเนื้อหาของโรงเรียนชุมชนคือ ปัญหาในการจัดเนื้อหาให้กับนักเรียนในระดับชั้นต่างๆ ให้เหมาะสมต่อเนื่อง สอดคล้องกับวิชาที่โรงเรียนจัดไว้ในหลักสูตรปกติ และจัดหน่วยการเรียนรู้ในแต่ละวิชาของโรงเรียนชุมชนให้เข้าไปอยู่ในกลุ่มสาระในหน่วยการเรียนรู้ของโรงเรียน

เรียนจรัสวิทยาและโรงเรียนจุฬาราชฎร์วิทยา โดยต้องมีเนื้อหาวิชาที่สอดคล้องกัน หรืออยู่ในวิชาที่โรงเรียนจรัสวิทยาและโรงเรียนจุฬาราชฎร์วิทยา เปิดสอน

คณะทำงานเพื่อพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น และคณะผู้บริหารโรงเรียนชุมชนแก้ปัญหาโดยประชุมร่วมกับผู้บริหาร หัวหน้าหมวดวิชา และครูผู้สอนในวิชาที่เกี่ยวข้อง ของโรงเรียนจรัสวิทยาและโรงเรียนจุฬาราชฎร์วิทยา ถึงความเป็นไปได้ในการสอดแทรก เพิ่มเติม ปรับเปลี่ยนเนื้อหาการเรียนรู้อให้สอดคล้องกัน ซึ่งได้ข้อสรุปโดยสามารถนำวิชาที่เปิดสอนในโรงเรียนชุมชนไปสอดแทรก เพิ่มเติม ในกลุ่มสาระวิชาต่างๆ ดังนี้

ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 ไม่พบปัญหาของการสอดแทรกเนื้อหาของโรงเรียน ชุมชนให้สอดคล้องกับเนื้อหาสาระของโรงเรียนจรัสวิทยาและโรงเรียนจุฬาราชฎร์วิทยา

ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 นำวิชาเพลงพื้นบ้านไปอยู่ในกลุ่มสาระดนตรี นำวิชา ขนบธรรมเนียมประเพณี วิชาการเมืองการปกครอง วิชาหลักธรรมที่สำคัญทางศาสนา ไปสอดแทรกในกลุ่มสาระสังคม ศาสนา และวัฒนธรรม นำวิชาเกษตรปลอดภัย วิชางานประดิษฐ์ วิชาการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร และวิชาช่างไฟฟ้าพื้นฐาน ไปอยู่ในกลุ่มสาระการงาน อาชีพ และเทคโนโลยีขั้นพื้นฐาน ซึ่งในกลุ่มสาระวิชาประกอบด้วยวิชางานประดิษฐ์ งานเกษตร งานช่าง งานบ้าน และวิชาคอมพิวเตอร์ ส่วนในรายวิชาอื่นๆที่เปิดสอนในโรงเรียนชุมชนแล้วมีเนื้อหาที่ไม่สามารถจัดให้สอดคล้องกับกลุ่มสาระใดๆได้ให้จัดสอนในช่วงโมงอิสระ ช่วงโมงชุมนุม หรือเรียนในวันเสาร์ ช่วงเช้า

1.4 การกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอน

จากการสัมภาษณ์และศึกษาเอกสารพบว่า ในการกำหนดกิจกรรม การเรียนการสอน คณะทำงานเพื่อพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น และคณะผู้บริหารโรงเรียนชุมชนไม่ได้มีการดำเนินการกำหนดการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ตายตัว ครูแต่ละคนสามารถจัดกิจกรรมต่างๆได้ตามความเหมาะสมของเนื้อหาวิชา แต่มีแนวทางการจัดกิจกรรมโดยเน้นให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติและแก้ปัญหาต่างๆได้ด้วยตนเอง และในขั้นที่สูงขึ้นอาจปฏิบัติได้อย่างชำนาญจนสามารถสอนผู้อื่นได้

ในการกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอน คณะทำงานเพื่อพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นและคณะผู้บริหารโรงเรียนชุมชนไม่พบปัญหาในการดำเนินการ

1.5 การกำหนดคาบเวลาเรียน

จากการสัมภาษณ์และศึกษาเอกสารพบว่า คณะทำงานเพื่อพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นและคณะผู้บริหารโรงเรียนชุมชนได้ร่วมประชุมกันในการกำหนดคาบเวลาเรียน โดยในที่ประชุมได้ร่วมกันหารือเกี่ยวกับการกำหนดจำนวนคาบเรียนที่เหมาะสมกับเนื้อหาวิชา โดยได้ข้อสรุปว่า การกำหนดจำนวนคาบเรียนนั้นให้ยึดตามจำนวนคาบเรียนในแต่ละวิชาตามที่ โรงเรียนจรัสวิทยา และโรงเรียนจุฬาราชบุรีวิทยากำหนด โดยโรงเรียนชุมชนสามารถปรับเปลี่ยน ยืดหยุ่นได้ตามความเหมาะสม แต่จะสัมพันธ์กับคาบเวลาเรียนในแต่ละหน่วยย่อยที่ทางโรงเรียนกำหนด เพราะการเรียนในบางวิชาเช่น วิชาเกษตรอินทรีย์ ต้องขึ้นอยู่กับสภาพดินฟ้าอากาศในแต่ละชั่วโมงเรียน ถ้าสภาพอากาศไม่เหมาะสมอาจเรียนเนื้อหาอื่นก่อนหรืออาจเรียนเพิ่มเติมในวันหยุดได้ อีกประการหนึ่ง ในการเรียนที่โรงเรียนชุมชนนั้น เป็นการเรียนตามอัธยาศัย ตามความสนใจของผู้เรียน เพื่อเป็นทักษะในการดำรงชีวิต ระยะเวลาของคาบเวลาเรียนกำหนดไว้ที่คาบละ 1 ชั่วโมง

ปัญหาที่พบในการกำหนดคาบเวลาเรียน คือ ในบางภาคเรียนที่ทางโรงเรียนจรัสวิทยาและโรงเรียนจุฬาราชบุรีวิทยามีการจัดกิจกรรมวันสำคัญต่างๆ มากเกินไป จะส่งผลกระทบต่อคาบเวลาเรียนที่นักเรียนต้องมาเรียนที่โรงเรียนชุมชน ส่งผลให้วิทยากรท้องถิ่นที่ทำหน้าที่ครูผู้สอนในโรงเรียนชุมชนไม่สามารถสอนได้ทันตามแผนการสอน หรือสอนได้ครบถ้วนตามเนื้อหา

สำหรับวิธีการแก้ปัญหาดังกล่าวดังกล่าวข้างต้นทางคณะทำงานเพื่อพัฒนาหลักสูตร ท้องถิ่นและคณะผู้บริหารโรงเรียนชุมชน แก้ปัญหาการกำหนดคาบเวลาเรียนโดยประสานไปยัง โรงเรียนจรัสวิทยาและโรงเรียนจุฬาราชบุรีวิทยา ให้แจ้งกำหนดกิจกรรมในวันพิเศษที่โรงเรียนทั้งสองแห่งจัดให้นักเรียนตลอดทั้งปี แต่ไม่สามารถแก้ปัญหาได้ทั้งหมด เนื่องจากทางโรงเรียนทั้งสองไม่สามารถกำหนดจำนวนวันที่แน่นอนได้ เนื่องจากขึ้นอยู่กับความพร้อมของงบประมาณในการจัดกิจกรรม นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมพิเศษอื่นๆ ที่ได้รับการประสานงานเพื่อขอความร่วมมือจากหน่วยงานต่างๆ เพื่อนำนักเรียนไปร่วมกิจกรรม ทางโรงเรียนชุมชนจึงจำเป็นต้องปรับลดหรือ รวบรวมกิจกรรมการเรียนการสอนต่างๆ ให้ทันกับเวลาเรียน เป็นการแก้ปัญหาชั่วคราวไปก่อน

1.6 การกำหนดเกณฑ์การวัดผลประเมินผล

จากการสัมภาษณ์และศึกษาเอกสารพบว่า คณะทำงานเพื่อพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น และคณะผู้บริหารโรงเรียนชุมชนได้ประชุมร่วมกันเพื่อกำหนดเกณฑ์การวัดผลประเมินผล และได้ข้อสรุปว่า ให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ทำหน้าที่เป็นครูผู้สอนกำหนดรูปแบบการวัดผลประเมินผลด้วยตนเอง แต่ให้เน้นการสอบภาคปฏิบัติมากกว่าภาคทฤษฎี โดยมีเกณฑ์การวัดผลประเมินผลภาคปฏิบัติ เพื่อวัดความรู้

ความสามารถ ตามระดับชั้น คือ ในระดับชั้นประถมศึกษา เป็นการวัดผลให้รู้ขั้นตอนการปฏิบัติ และปฏิบัติได้ ส่วนในระดับชั้นมัธยมและบุคคลทั่วไปวัดผลในขั้นปฏิบัติได้ ขั้นปฏิบัติได้จนชำนาญ ขั้นปฏิบัติได้จนเป็นความเคยชิน และมีทักษะจนสามารถ ถ่ายทอดความรู้ให้ผู้อื่นได้ ส่วนในภาคทฤษฎีนั้นทางโรงเรียนจรัสวิทยาและโรงเรียนจุฬาราชบุรีวิทยา จะเป็นผู้สอบเก็บคะแนน โดยคิดเป็นอัตราส่วน 80:20 (ปฏิบัติ:ทฤษฎี) หลังจากนั้นจะนำคะแนนภาคปฏิบัติและภาคทฤษฎีมารวมกัน คิดเป็นผลการเรียนปลายปีให้กับผู้เรียน

ปัญหาที่พบในการกำหนดเกณฑ์การวัดผลประเมินผลคือ ปัญหาเรื่องการกำหนดอัตราส่วนระหว่างคะแนนภาคปฏิบัติกับคะแนนภาคทฤษฎี ซึ่งทางโรงเรียนจรัสวิทยามีความเห็นว่ามีคะแนนภาคทฤษฎีน้อยเกินไป แต่ทางคณะทำงานเพื่อพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น และคณะผู้บริหารโรงเรียนชุมชนให้เหตุผลว่า ทางโรงเรียนเน้นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยเน้นให้นักเรียนฝึกปฏิบัติ ให้เกิดทักษะความชำนาญ วัดผลการเรียนจากการปฏิบัติในทุกชั้นตอน ดังนั้นจึงควรให้อัตราส่วนในคะแนนภาคปฏิบัติสูงๆ จึงจะสามารถวัดความรู้ของผู้เรียนได้อย่างแท้จริง

ในการแก้ปัญหาที่ทางโรงเรียนชุมชน โรงเรียนจรัสวิทยาและโรงเรียนจุฬาราชบุรีวิทยา ได้ประชุมหาข้อยุติ ซึ่งได้ผลจากการประชุมร่วมกันว่า ให้ใช้อัตราส่วนคะแนนแบบเดิมคือ คะแนนภาคปฏิบัติ 80 คะแนน และภาคทฤษฎี 20 คะแนนไปก่อน เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลหาความเหมาะสมของอัตราส่วนคะแนน

1.7 การจัดทำเอกสารหลักสูตร

จากการสัมภาษณ์และศึกษาเอกสารพบว่า คณะทำงานเพื่อพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น และคณะผู้บริหารโรงเรียนชุมชนได้จัดทำกำหนดการสอนในเรื่องต่างๆ และจำนวนคาบเรียนไว้ให้กับภูมิปัญญาท้องถิ่นที่อาสาเข้ามาสอน นอกจากนี้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นบางท่านได้จัดทำเอกสาร หลักสูตรในรายวิชาของตนเองไว้ เช่น วิชาเกษตรอินทรีย์ วิชาเพลงพื้นบ้าน การเมืองและ การปกครองส่วนท้องถิ่น แต่ในบางวิชา เช่น งานประดิษฐ์ วิชาการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร จะมีเพียงใบงาน หรือชิ้นงานสาธิตให้ดู และครูเป็นผู้สาธิตขั้นตอนต่างๆ นอกจากนี้โรงเรียนยัง จัดทำ จัดหา สื่อต่างๆ ครูมือครู หนังสืออ่านเพิ่มเติม ไว้ตามความต้องการเท่าที่ทางโรงเรียนสามารถจัดหาให้ได้ตามความเหมาะสม โดยหนังสือ และภาพประกอบการศึกษาส่วนใหญ่ได้รับความอนุเคราะห์มาจากโรงเรียนจรัสวิทยา และโรงเรียนจุฬาราชบุรีวิทยา

ปัญหาที่พบในการจัดทำเอกสารหลักสูตร การไม่มีครูมือครู ในทุกวิชาที่เปิดสอน หรือในบางวิชาที่มีคู่มือครูที่เป็นวิชาที่สอดคล้องกันกับวิชาที่ทางโรงเรียนชุมชนเปิดสอน แต่ประสบปัญหาตรงที่ภูมิ

ปัญหาท้องถิ่นที่ทำหน้าที่ครูผู้สอนในโรงเรียนชุมชนไม่มีความถนัดในการใช้คู่มือดังกล่าว ซึ่งอาจเป็นเพราะในกลุ่มมือครู มีภาษาที่เป็นภาษาราชการและภาษาเชิงวิชาการ มีเนื้อหา การจัด กิจกรรมการเรียน การสอน การวัดผลประเมินผล ที่มีขั้นตอนต่างๆตามหลักวิชาการ ทำให้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ทำหน้าที่ครูผู้สอนในโรงเรียนชุมชนที่ไม่เคยทำการสอนในชั้นเรียนมาก่อน และมีวุฒิการศึกษาน้อยค่อนข้างจะเข้าใจได้ยาก

ทางคณะทำงานเพื่อพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น และคณะผู้บริหาร โรงเรียนชุมชนยังไม่มีแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว เนื่องจากเกรงว่าจะสร้างความอึดอัด ท้อแท้ให้กับภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ทำหน้าที่ครูผู้สอนในโรงเรียนชุมชน

1.8 การตรวจสอบคุณภาพหลักสูตรและเอกสารหลักสูตร

จากการสัมภาษณ์และศึกษาเอกสารพบว่า คณะทำงานเพื่อพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น และคณะผู้บริหาร โรงเรียนชุมชนไม่มีการทดลองใช้หลักสูตร แต่หลังจากที่ทำการสอนไปแล้ว 1 ปี ได้มีการปรับเปลี่ยนเนื้อหา คาบเวลาเรียนบางส่วน เช่นวิชางานประดิษฐ์ ได้เพิ่มหน่วยการเรียนรู้ เรื่อง การออกแบบและการเขียนแบบขั้นพื้นฐานเข้าไป และในบางวิชาไม่เปิดสอนเช่น มวยไทย เนื่องจากความไม่พร้อมของภูมิปัญญาท้องถิ่นซึ่งได้รับอุบัติเหตุ

ในการตรวจสอบคุณภาพหลักสูตร คณะทำงานเพื่อพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นและคณะ ผู้บริหาร โรงเรียนชุมชน ได้จัดทำเอกสารประเมินความสมบูรณ์ของเนื้อหาและความทันสมัยของหลักสูตร ให้กับภูมิปัญญาท้องถิ่นซึ่งเป็นผู้สอนว่าควรเพิ่ม หรือตัดลดเนื้อหาส่วนใดบ้างโดยพิจารณาจากความต้องการของผู้เรียน ความก้าวหน้าทางเทคนิควิธีการ และการนำไปใช้ได้จริง สอดคล้องกับสภาพปัจจุบัน

ปัญหาที่พบคือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ทำหน้าที่ครูผู้สอนในโรงเรียนชุมชนไม่ให้ข้อมูลที่ถูกต้องตามสภาพจริง ทำให้ข้อมูลการตรวจสอบคุณภาพหลักสูตรคลาดเคลื่อนไปจากความเป็นจริง ซึ่งผู้บริหารโรงเรียนให้ความเห็นว่าอาจเป็นเพราะภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ทำหน้าที่ครูผู้สอนใน โรงเรียนชุมชนขาดความเข้าใจ และไม่เห็นความสำคัญในเรื่องการตรวจสอบคุณภาพหลักสูตรและเอกสารหลักสูตร จึงไม่ได้กรอกแบบประเมินอย่างจริงจัง

ทางคณะทำงานเพื่อพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นและคณะผู้บริหาร โรงเรียนชุมชนแก้ปัญหาโดยสร้างความเข้าใจและเน้นให้เห็นความสำคัญของการตรวจสอบคุณภาพหลักสูตรและเอกสาร หลักสูตรก่อนการตรวจสอบ และมีการประชุมอภิปรายหลังการประกาศตรวจสอบคุณภาพหลักสูตรและเอกสารหลักสูตร

2. การนำหลักสูตรไปใช้

จากการสัมภาษณ์และศึกษาเอกสารพบว่า คณะทำงานเพื่อพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น และคณะผู้บริหารโรงเรียนชุมชนมีการดำเนินการด้านการใช้หลักสูตรท้องถิ่น โดยแบ่งออกเป็นด้านบริหารและบริการหลักสูตร และด้านการสอน มีรายละเอียดดังนี้

2.1 การบริหารและบริการหลักสูตร

คณะทำงานเพื่อพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นและคณะผู้บริหารโรงเรียนชุมชนได้ร่วมกันจัดทำ หลักสูตรวิชาชีพท้องถิ่น เพื่อที่จะให้เยาวชน นักเรียน และผู้สนใจได้ศึกษาเกี่ยวกับ ภูมิปัญญาท้องถิ่น วิถีชีวิต ศิลปวัฒนธรรมอันดีงาม ตลอดจนส่งเสริมความรู้ใน การประกอบอาชีพเกษตรกรรมแบบ ช่างยืน มีความสามารถที่จะประกอบอาชีพในชุมชนและอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข คณะทำงานเพื่อพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น และคณะผู้บริหาร โรงเรียนชุมชน จึงได้ดำเนินการบริหารและ บริการหลักสูตรในด้านต่างๆ ดังนี้

2.1.1 การเตรียมบุคลากร

จากการสัมภาษณ์และศึกษาเอกสารพบว่า คณะทำงานเพื่อพัฒนาหลักสูตร ท้องถิ่น และ คณะผู้บริหาร โรงเรียนชุมชนมีการเตรียมความพร้อมด้านบุคลากร โดยจัดการอบรมทางด้านเทคนิควิธีการสอนและการวัดผลประเมินผล และประชุมเชิงปฏิบัติการเรื่อง ขั้นตอน และวิธีการสอน ให้กับ ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ทำหน้าที่ครูผู้สอน โดยใช้วิทยากรจากโรงเรียนจุฬาราชบุรีวิทยา และผู้บริหาร โรงเรียนชุมชน

ปัญหาที่พบคือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีความแตกต่างทางด้านพื้นฐานทางการศึกษา ภูมิปัญญา ท้องถิ่นที่มีวุฒิการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี ส่วนใหญ่มีปัญหาเรื่องการใช้ภาษาเขียนในรูปแบบภาษาราชการ และไม่เคยได้รับการอบรมเกี่ยวกับเทคนิควิธีการสอนและการวัดผลประเมินผลทางการศึกษามาก่อน สร้างความไม่สะดวกคุ้นเคยในการสอนและต้องใช้เวลาในการทำความเข้าใจเป็นเวลานาน

ทางคณะทำงานเพื่อพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น และคณะผู้บริหาร โรงเรียนชุมชนแก้ปัญหาโดยใน ระยะแรกๆ ให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีความเชี่ยวชาญทางด้านเทคนิควิธีการสอนและการวัดผลประเมิน ผลทางการศึกษา เนื่องจากเคยเป็นครูผู้สอนมาก่อนมาเป็นครูพี่เลี้ยงคอยแนะนำช่วยเหลือและบางครั้ง ก็ ให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ไม่ชำนาญเรื่องการสอน เข้ามาเป็นครูช่วยสอนในชั่วโมง

ที่ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีความเชี่ยวชาญทางด้านเทคนิควิธีการสอนและการวัดผลประเมินผลทางการศึกษาทำการสอน เพื่อให้คอยสังเกต และจดจำทักษะวิธีการไปใช้พัฒนาตนเอง

2.1.2 การจัดการการสอน

จากการสัมภาษณ์และศึกษาเอกสารพบว่า คณะทำงานเพื่อพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น และคณะผู้บริหารโรงเรียนชุมชนมีเกณฑ์ในการจัดการการสอน โดยร่วมมือกับโรงเรียนจรัสวิทยาและโรงเรียนจุฬาราชบุรีวิทยา ซึ่งมีการประชุมร่วมกันระหว่างโรงเรียนชุมชน โรงเรียนจรัสวิทยา โรงเรียนจุฬาราชบุรีวิทยา และภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อจัดการสอนให้สอดคล้องกับชั่วโมงที่เรียนวิชาเกษตร วิชางานประดิษฐ์ วิชางานบ้าน วิชาดนตรี วิชาภาษาอังกฤษ วิชาสังคม ชั่วโมงชุมนุมและชั่วโมงอิสระ ในระดับมัธยมของโรงเรียนจุฬาราชบุรีวิทยา และโรงเรียนจรัสวิทยา ซึ่งส่งผลให้ทางโรงเรียนชุมชนไม่ได้เปิดสอนทั้งวัน แต่จะเปิดสอนเป็นช่วงเวลาขึ้นอยู่กับตารางสอนและความสะดวกของโรงเรียนจรัสวิทยา และโรงเรียนจุฬาราชบุรีวิทยา ในการจัดให้นักเรียนเข้าเรียน นอกจากนี้ สำหรับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นทางโรงเรียนจรัสวิทยาและโรงเรียนจุฬาราชบุรีวิทยา ได้ให้นักเรียนมาเรียนที่โรงเรียนชุมชนในชั่วโมงอิสระ และชั่วโมงชุมนุม ซึ่งนักเรียนจะได้เรียนวิชาชีพท้องถิ่นอื่นๆที่ไม่ได้อยู่ในหน่วยการเรียนตามระบบหลักสูตรส่วนกลาง เช่น การซ่อมเครื่องยนต์ทางการเกษตรอย่างง่าย การวาดแผนโบราณ ซึ่งเป็นการเรียนการสอนในหลักสูตรระยะสั้นใช้เวลาเรียนเพียง 1 – 2 ชั่วโมง และทางโรงเรียนยังเปิดสอนในวันเสาร์ เพื่อสอนหลักสูตรระยะสั้นให้กับผู้สนใจทั่วไปด้วย แต่ไม่ได้เปิดสอนเป็นประจำทุกชั่วโมงอิสระและชั่วโมงชุมนุม หรือเป็นประจำทุกวันเสาร์ เนื่องจากต้องเตรียมเวลาเรียนไว้สำรองในกรณีกับทางโรงเรียนชุมชนสอนไม่ทันตามกำหนดเนื้อหา

ปัญหาที่พบในการจัดการการสอนคือ ตารางสอนที่จัดขึ้นมานั้น บางวิชาไม่สามารถจัดให้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ทำหน้าที่ครูผู้สอนมีชั่วโมงสอนติดกัน หรือสอนภายในหนึ่งวันได้ บางวิชา ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ทำหน้าที่ครูผู้สอน ต้องสละเวลามาสอนสัปดาห์ละหลายวัน ซึ่งส่งผลต่อการประกอบอาชีพ ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ทำหน้าที่ครูผู้สอน

คณะทำงานเพื่อพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น และคณะผู้บริหารโรงเรียนชุมชนแก้ปัญหาโดยให้ค่าตอบแทนกับภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ทำหน้าที่ครูผู้สอนที่มีชั่วโมงสอนหลายวันในหนึ่งสัปดาห์เพื่อชดเชยรายได้ แต่แก้ปัญหาได้ไม่ทั้งหมดเนื่องจากภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ทำหน้าที่ครูผู้สอนบางท่านไม่ยอมรับค่าตอบแทน และยินดีที่จะสละเวลามาสอนหลายวันในหนึ่งสัปดาห์

2.1.3 การจัดบริการวัสดุหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน

จากการสัมภาษณ์และศึกษาเอกสารพบว่า คณะทำงานเพื่อพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น และคณะผู้บริหาร โรงเรียนชุมชน ได้บริการจัดหาวัสดุหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอนต่างๆ ให้กับครู ผู้สอน ได้แก่ อุปกรณ์การเกษตรที่จำเป็นต่างๆ รถไถเดินตาม ซึ่งได้รับบริจาคจากมูลนิธิ CUSO บัตรคำ สมุดภาพและสารานุกรมภาษาอังกฤษ จากอาสาสมัครชาวแคนาดา และจากโรงเรียนจรัลวิทยา และโรงเรียนจุฬาราชบุรีวิทยา แต่โดยส่วนใหญ่ครูผู้สอนจะนำวัสดุที่อยู่ในท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้เป็น สื่อการเรียนการสอน หรือนำวัสดุอุปกรณ์ต่างๆมาเอง ถ้าเป็นวัสดุที่สิ้นเปลือง นักเรียนจะเป็นผู้จัดซื้อจัด หามา

ปัญหาที่พบคือ สื่อการสอนในบางวิชาบางชั้นมีขนาดใหญ่ น้ำหนักมาก และอาจมีหลายแบบ หรือหลายชิ้น เช่นสื่อการสอนวิชาประดิษฐ์ ซึ่งทำให้ไม่สามารถขนย้ายสื่อ การเรียนการสอน หรือ ประสบกับความยากลำบากในการขนย้ายสื่อการเรียนการสอนจากบ้านของภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ทำหน้าที่ครูผู้สอน ในบางครั้งวัสดุที่นำมาใช้เป็นวัสดุสิ้นเปลืองและมีราคาแพงทางวิทยากรท้องถิ่นที่ทำหน้าที่ครูผู้สอนและนักเรียน ไม่สามารถจัดซื้อมาได้

คณะทำงานเพื่อพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น และคณะผู้บริหาร โรงเรียนชุมชนจึงต้องแก้ปัญหาโดย ประสานงานกับภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ทำหน้าที่ครูผู้สอน เพื่อช่วยในการขนย้ายสื่อและประสานงานไปยัง โรงเรียนจรัลวิทยาและ โรงเรียนจุฬาราชบุรีวิทยาเพื่อของบประมาณสนับสนุนในด้านการจัดซื้อวัสดุที่ สิ้นเปลืองและมีราคาแพง โดยทางโรงเรียนชุมชนจะเป็นผู้ออกงบประมาณในการจัดซื้อให้ส่วนหนึ่ง

2.1.4 การเตรียมอาคารสถานที่

จากการสัมภาษณ์และการศึกษาเอกสารพบว่า ทางคณะทำงานเพื่อพัฒนาหลักสูตร ท้องถิ่นได้เชิญ ผู้นำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน และกรรมการหมู่บ้านมาร่วมประชุมกันเพื่อหาอาคารสถานที่ ที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอน ในที่ประชุมตกลงจะขอยืมอาคารที่ทำการกลุ่มแม่บ้านตำบลบ้าน หลวง ซึ่งเป็นอาคารชั้นเดียวมีสามห้องเรียนอยู่ใกล้กับ โรงเรียนจรัลวิทยาและอยู่ใน ชุมชน เป็น สถานที่ที่ใช้จัดงานนิทรรศการ การสาธิตจัดการเรียนการสอน และกิจกรรมต่างๆของโรงเรียนชุมชน โดยจะจัดหาวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ เช่น แผ่นภาพประกอบการเรียนการสอน ป้ายนิเทศ กระดานดำ โดยขอ ความร่วมมือจากโรงเรียนจุฬาราชบุรีวิทยาและโรงเรียนจรัลวิทยา

ปัญหาที่พบในระยะต่อมาคือ ทางกลุ่มแม่บ้านมีความจำเป็นต้องใช้สถานที่เพื่อผลิตสินค้าหนึ่ง ตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์และจัดเป็นสถานที่แสดงสินค้า รวมทั้งใช้เป็นที่อบรม ประชุมในกิจกรรมต่างๆ ของกลุ่มแม่บ้าน ไม่สามารถให้ทางโรงเรียนชุมชนยืมเป็นสถานที่จัดการเรียนการสอนได้

คณะทำงานเพื่อพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น และคณะผู้บริหารโรงเรียนชุมชนจึงแก้ปัญหาโดยหาสถานที่ใหม่และได้ติดต่อไปยังมูลนิธิ CUSO ซึ่งมีอาสาสมัครชาวแคนาดาที่มาศึกษาทำงานเกี่ยวกับด้านเกษตรอินทรีย์ และการจัดกิจกรรมในชุมชน เป็นผู้ติดต่อประสานงานให้ ซึ่งทางมูลนิธิได้ตอบรับและมาศึกษาข้อมูลในเรื่องของความเป็นไปได้ในการก่อสร้างอาคารและตกลงที่จะสร้างอาคารเรียนสองชั้นให้กับโรงเรียนหนึ่งหลัง

คณะทำงานเพื่อพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น และคณะผู้บริหารโรงเรียนชุมชนจึงย้ายสถานที่เรียนมาสร้างเป็นอาคารเรียนชั่วคราว ที่บริเวณบ้านของหัวหน้าฝ่ายอาคารสถานที่ อาคารเรียนมีลักษณะเป็นอาคารชั้นเดียวมีขนาดกว้าง 5 เมตร ยาว 12 เมตร ซึ่งอยู่ใกล้กับห้องโถงใหญ่ที่ใช้ในการประชุมกรรมการหมู่บ้าน และพื้นที่ทำการเกษตรของหัวหน้าฝ่ายอาคาร สถานที่ เพื่อความสะดวกในการทำกิจกรรมการเรียนการสอน ภายในห้องเรียนมีป้ายนิเทศเกี่ยวกับการเกษตร เช่นแมลงที่เป็นศัตรูพืช ขั้นตอนการทำปุ๋ยชีวภาพ นอกจากนี้ยังมีตารางการออกอากาศสถานีกระจายเสียงของหมู่บ้าน ซึ่งจะออกอากาศเกี่ยวกับปัญหาทางการเกษตร โรคระบาด นวัตกรรมทางการเกษตร และหนังสืออ่านเพิ่มเติมต่างๆ

เนื่องจากเป็นอาคารเรียนชั่วคราว เมื่อฝนตกหนักๆ และมีลมพัดแรง จะไม่สามารถป้องกันฝนได้ นักเรียนต้องย้ายเข้าไปเรียนรวมกันในอาคารหอประชุมกรรมการหมู่บ้าน ทางโรงเรียนมีความจำเป็นต้องใช้อาคารเรียนชั่วคราวไปก่อนเนื่องจากอยู่ระหว่างการรออาคารเรียนถาวร ที่มูลนิธิ CUSO และมูลนิธิ SIF จะเป็นผู้บริจาคงบประมาณการก่อสร้างให้ทั้งหมด

2.1.5 การเตรียมงบประมาณค่าใช้จ่าย

จากการสัมภาษณ์และศึกษาเอกสารพบว่า ทางคณะทำงานเพื่อพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น และคณะผู้บริหารโรงเรียนชุมชนได้รับงบประมาณส่วนใหญ่จากการสนับสนุนของคนในชุมชน องค์กรและมูลนิธิต่างๆทั้งในและนอกประเทศ และบางส่วนยังได้รับการสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบล ตำบลท่าหลวง และหน่วยราชการต่างๆที่เกี่ยวข้อง โดย งบประมาณส่วนใหญ่ใช้ในการซื้อวัสดุและอุปกรณ์การเรียนการสอน และการจัดกิจกรรมต่างๆ ในด้านครุภัณฑ์ โรงเรียนได้รับการสนับสนุนจาก มูลนิธิ CUSO และ SIF และเนื่องจากโรงเรียนไม่ต้องจ่ายค่าตอบแทนให้กับภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ทำหน้าที่ครูผู้สอน ดังนั้นทางโรงเรียนจึงมีรายจ่ายค่อนข้างน้อย และเมื่อมีกิจกรรมพิเศษเช่น การไปศึกษาดูงานนอกสถานที่ ทางโรงเรียนชุมชนจะได้รับงบประมาณจาก โรงเรียนจรัสวิทยา โรงเรียนจุฬาราชวิทยาลัย และเนื่องจากโรงเรียนชุมชนเกิดจากความร่วมแรงร่วมใจที่จะต้องการแก้ปัญหาของท้องถิ่นและต้องการที่จะบริหารงานอย่างเป็นอิสระไม่ขึ้นต่อระบบราชการดังนั้น งบประมาณทั้งหมดจึง

มาจากการสนับสนุนของภาคเอกชน ทั้งในและนอกประเทศ แต่ในบางครั้งก็ได้รับการสนับสนุนจาก องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น โรงเรียนจรัสวิทยา โรงเรียนจุฬาราชบุรี และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในรูปแบบ ของวัสดุและอุปกรณ์ ประกอบกับวัสดุฝึกและสื่อการเรียนการสอนต่างๆส่วนใหญ่ใช้วัสดุเหลือใช้ที่มีในท้องถิ่น ซึ่งทำให้โรงเรียนไม่จำเป็นต้องใช้งบประมาณมากนัก ในการจัดการเรียนการสอน และการจัดจ้างบุคลากร

ปัญหาที่พบในการหาแหล่งงบประมาณ คือ เงินสนับสนุนที่ได้รับจากมูลนิธิและองค์กรต่างๆ เป็นทุนไม่ต่อเนื่องในบางครั้งหรือบางปีการศึกษา ทางมูลนิธิ องค์กร หน่วยงานเอกชน แจกความ ประสงค์ที่จะให้การสนับสนุนมาก ทางโรงเรียนชุมชนก็สามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนต่างๆได้ อย่างเต็มที่ แต่ในบางภาคเรียนมีผู้ให้การสนับสนุนน้อย ทางโรงเรียนชุมชนก็จะประสบปัญหาด้านงบประมาณ และในบางครั้งจะทำกิจกรรมการเรียนการสอนและมีความต้องการวัสดุเร่งด่วน วัสดุนั้นไม่พอเพียง หรือหาไม่ได้ในท้องถิ่น และมีความจำเป็นเร่งด่วนที่ต้องซื้อวัสดุอุปกรณ์ดังกล่าว แต่บางครั้ง ทางโรงเรียนชุมชนไม่มีงบประมาณในการจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์เนื่องจาก ทางโรงเรียนไม่สามารถเตรียม งบประมาณเป็นสัดส่วนโดยวางแผนล่วงหน้าได้ เพราะงบประมาณในแต่ละปีการศึกษาไม่คงที่ ขึ้นอยู่ กับการสนับสนุนขององค์กรต่างๆ

ทางคณะทำงานเพื่อพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น และผู้บริหารโรงเรียนชุมชนได้แก้ปัญหาโดยจัด เตรียมแผนการขอสนับสนุนงบประมาณล่วงหน้า เพื่อเสนอแก่มูลนิธิ องค์กร หน่วยงานเอกชน เพื่อขอ ความร่วมมือในการแจกความประสงค์ล่วงหน้าที่จะให้การสนับสนุนด้านงบประมาณแก่ทางโรงเรียน ชุมชน และเกี่ยวกับปัญหาความต้องการวัสดุเร่งด่วนขณะทำกิจกรรมการเรียนการสอนนั้นผู้บริหารโรง เรียนชุมชนแก้ปัญหาหน้าโดยทางผู้บริหาร โรงเรียนชุมชนจำเป็นต้องสำรองจ่ายไปก่อนจนกว่าจะได้รับ เงินสนับสนุนในงวดต่อไป และพยายามขอความร่วมมือไปยังองค์กรหรือมูลนิธิต่างๆเพื่อช่วยในการ สนับสนุนงบประมาณ

2.1.6 การนิเทศติดตามผลการใช้หลักสูตร

จากการสัมภาษณ์และศึกษาเอกสารพบว่า ทางคณะทำงานเพื่อพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น และผู้บริหารโรงเรียนชุมชนมีการดำเนินการติดตามผลการใช้หลักสูตร อย่างไม่เป็นทางการ โดย ผู้ บริหารจะมีการประชุมปรึกษาหารือกับครูผู้สอน เดือนละ 1 ครั้ง โดยประชุมเกี่ยวกับปัญหาทางด้าน การสอนการวัดผลประเมินผล ผลการเรียนของนักเรียน และแนะแนวทางการแก้ไขปัญหา

ปัญหาที่พบในการนิเทศติดตามผลการใช้หลักสูตร แบ่งเป็นสองช่วง คือ ช่วงระหว่างการ นิเทศติดตามผลการใช้หลักสูตร พบว่า ครูผู้สอนส่วนใหญ่ยังขาดทักษะและประสบการณ์ในด้านใน

การจัดการเรียนการสอนที่หลากหลาย และปัญหาในช่วงหลังการนิเทศติดตามผลการใช้หลักสูตรคือ ครูผู้สอนมักไม่ค่อยบอกปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นในระหว่างการใช้หลักสูตรอย่างตรงไปตรงมา หรือตรงตามสภาพจริงที่ประสบปัญหาอยู่ ทำให้ได้ข้อมูลที่คลาดเคลื่อนไม่ตรงกับสภาพปัญหาที่ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ทำหน้าที่ครูผู้สอนประสบอยู่

คณะทำงานเพื่อพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นและผู้บริหารโรงเรียนชุมชน แก้ปัญหาโดยพยายามสร้างความเข้าใจ และลดความหวาดวิตกในการประชุมนิเทศติดตามผลการใช้หลักสูตร และกล่าวให้ตระหนักถึงความสำคัญของการแก้ปัญหาาร่วมกันในการจัดการการเรียนการสอน เพื่อการปรับปรุงพัฒนาตนเองและส่งผลกระทบต่อผลสัมฤทธิ์ของการเรียนของผู้เรียน

2.2 งานสอน

2.2.1 การวางแผนการสอน

จากการสัมภาษณ์ครูผู้สอน การศึกษาเอกสารและสังเกตการสอนในชั้นเรียนพบว่า การวางแผนการสอนแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ ดังนี้

ลักษณะแรก ครูผู้สอนมีการเขียนแผนการสอน และกำหนดการสอนอย่างเป็นขั้นตอน มีการวางแผนการสอนเป็นรายสัปดาห์ และเรียงลำดับตามเนื้อหาตรงกับวัยและ ประสบการณ์ของ ผู้เรียน มีการวัดผลประเมินผลหลังเรียน ซึ่งกลุ่มแรกนี้ ทั้งหมดเคยรับราชการครูมาก่อนและเป็น ผู้บริหารโรงเรียนชุมชน

ลักษณะที่สอง ครูผู้สอนมีเพียงกำหนดการสอนเป็นเรื่องราวเท่านั้นว่าจะสอนเรื่องอะไร เรียงลำดับตามเนื้อหา แต่ไม่ระบุจำนวนคาบหรือระยะเวลาที่สอนที่แน่นอน

ปัญหาที่พบคือ กลุ่มที่ทำแผนการสอนไม่สามารถสอนตามแผนที่วางไว้ได้ เนื่องจากบางครั้งโรงเรียนจรัสวิทยาและโรงเรียนจุฬาราชบุรีวิทยาต้องทำกิจกรรมในวันสำคัญต่างๆซึ่งตรงกับวันที่นักเรียนต้องมาเรียนที่โรงเรียนชุมชน จึงทำให้แผนการสอนที่วางไว้คลาดเคลื่อนไป และประสบปัญหาการสอนไม่ทันตามแผนที่กำหนดไว้

คณะทำงานเพื่อพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นและผู้บริหารโรงเรียนชุมชน แก้ปัญหาโดยให้มาเรียนเพิ่ม ในวันที่นักเรียนมีชั่วโมงอิสระ และชั่วโมงชุมนุม หรือในวันเสาร์ช่วงเช้าและรวบรัดเนื้อหาการเรียนการสอนโดยการสรุปย่อ หรือตัดรายละเอียดเนื้อหาที่มีความสำคัญน้อยออกไป

2.2.2 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

จากการสัมภาษณ์ครูผู้สอน และสังเกตการสอนในชั้นเรียนพบว่า ครูทุกคนจะเน้นให้นักเรียนลงมือปฏิบัติ ด้วยตัวเองทุกขั้นตอนจากของจริงในรายวิชาปฏิบัติ และคอยแนะนำขั้นตอน วิธีการปฏิบัติที่ถูกต้องอย่างใกล้ชิดกับผู้เรียน

ส่วนในรายวิชาที่ไม่ใช่วิชาปฏิบัติเช่น วิชาการเมืองการปกครองส่วนท้องถิ่น หลังจากเรียนไปสักระยะหนึ่ง ก็จะนำนักเรียนไปศึกษาจากสถานที่จริง คือไปเยี่ยมชมองค์การบริหารส่วนตำบล และศึกษาว่า องค์การบริหารส่วนตำบล มีหน้าที่อะไร ใครเป็นผู้เกี่ยวข้องบ้าง ในบางวิชาเช่น งานประดิษฐ์ นักเรียนสามารถขายผลงานของนักเรียนได้ โดยภูมิปัญญาชาวบ้านที่ทำหน้าที่ครูผู้สอนจะเป็นผู้หาตลาดและแบบตามที่ถูกค้าต้องการมาให้ เนื่องจาก ภูมิปัญญาชาวบ้านที่ทำหน้าที่ครูผู้สอนประกอบอาชีพทางด้านนี้อยู่แล้ว ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องการตลาด และสามารถนำไปประกอบอาชีพหรือหารายได้ระหว่างเรียนได้

ปัญหาที่พบในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนคือ ในรายวิชาที่ไม่ใช่วิชาปฏิบัติ ทาง ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ทำหน้าที่ครูผู้สอน ต้องพานักเรียนไปศึกษาจากสถานที่จริง หรือค้นคว้าหาความรู้จากสถานที่ ซึ่งเสียค่าใช้จ่ายในการเดินทาง และการจัดกิจกรรม ส่งผลกระทบต่องบประมาณที่มีอยู่อย่างจำกัดของโรงเรียน ทำให้บางครั้งไม่สามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามที่วางแผนเอาไว้ได้

คณะทำงานเพื่อพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น และผู้บริหารโรงเรียนชุมชนแก้ปัญหาโดยให้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ทำหน้าที่ครูผู้สอนที่สอนวิชาที่ไม่ใช่วิชาปฏิบัติ ประชุมวางแผนกันล่วงหน้าเพื่อบูรณาการการสอน ให้การออกไปศึกษานอกสถานที่ในหนึ่งครั้ง สามารถเรียนรู้ครอบคลุมได้หลายวิชา เพื่อลดภาระค่าใช้จ่ายต่างๆและเพื่อให้ได้ประโยชน์สูงสุด เช่นเมื่อจะเดินทางไปองค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับวิชาการเมืองการปกครองส่วนท้องถิ่นก็สามารถเดินทางไปยังวัดซึ่งอยู่ใกล้ๆกัน เพื่อเรียนวิชาหลักธรรมที่สำคัญทางศาสนาได้

2.2.3การจัด/ผลิต และการใช้สื่อการเรียนการสอน

จากการสัมภาษณ์ครูผู้สอน และสังเกตการสอนในชั้นเรียนพบว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ทำหน้าที่ครูผู้สอนมใช้สื่อการเรียนการสอนทุกครั้ง และสื่อการเรียนการสอนส่วนใหญ่เป็นสื่อที่ครูผู้สอนนำมาหรือผลิตขึ้นเอง เนื่องจากครูผู้สอนในวิชาต่างๆจะมีอาชีพเกี่ยวข้องกับวิชาที่สอน จึงมีอุปกรณ์ต่างๆที่สามารถนำมาเป็นสื่อการเรียนการสอนได้เป็นอย่างดี โดยที่ทางโรงเรียนชุมชนเพียงสนับสนุนสื่อบางอย่าง เช่น แผ่นภาพ อุปกรณ์สื่อวีดิทัศน์ และช่วยสนับสนุนในการขนย้ายสื่อที่มีขนาดใหญ่ หรือ

มีหลายชิ้น ส่วนในวิชาปฏิบัติ ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ทำหน้าที่ครูผู้สอนจะใช้สื่อที่เป็นแผ่นภาพ หรือสิ่งพิมพ์ต่างๆ

ปัญหาที่พบในการจัด/ผลิต และการใช้สื่อการเรียนการสอนคือ สื่อที่เป็นผลิตภัณฑ์บางชิ้นเป็นชิ้นงานที่มีลูกค้ำมาสั่งทำไว้ หรือเป็นชิ้นงานที่ได้นำไปจำหน่าย แต่ทางภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ทำหน้าที่ครูผู้สอนมีความจำเป็นต้องนำชิ้นงานนั้นมาเป็นสื่อการเรียนการสอน เนื่องจากไม่มีชิ้นงานอื่นเหลืออยู่ ซึ่งบางครั้งประสบปัญหาชิ้นงานชำรุดระหว่างขนย้าย หรือชำรุดระหว่างการใช้เป็นสื่อการเรียนการสอนในการสาธิตให้กับผู้เรียนในชั้นเรียน

เกี่ยวกับปัญหาในด้าน การจัด/ผลิต และการใช้สื่อการเรียนการสอนนี้ ทางคณะทำงานเพื่อพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น และผู้บริหาร โรงเรียนชุมชนเรียนชุมชนยังไม่มีแนวทางในการแก้ปัญหา

2.2.4 การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

จากการสัมภาษณ์ครูผู้สอน การศึกษาเอกสารและสังเกตการสอนในชั้นเรียนพบว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ทำหน้าที่ครูผู้สอน มีวิธีวัดผลประเมินผลภาคปฏิบัติโดยประเมินจากชิ้นงานที่ทำเสร็จ และกระบวนการทำงานตั้งแต่เริ่มจนจบ ซึ่งจะสังเกตทุกขั้นตอน ในบางครั้งผู้เรียนจะไม่ทราบว่าครูผู้สอนกำลังสังเกตและให้คะแนนอยู่ โดยคะแนนส่วนนี้บางส่วนจะเป็นคะแนนจิตพิสัยซึ่งสังเกตจากความร่วมมือระหว่างการทำงาน ปฏิบัติงาน ความมีน้ำใจ เสียสละ และความรับผิดชอบต่องาน อุปกรณ์ และสถานที่ แต่จะไม่ประเมินจากการมาเรียนสาย หรือขาดเรียน ผู้สอนบางท่านใช้วิธีสอบปากเปล่าโดยให้ผู้เรียนอธิบายขั้นตอนการทำงาน หรืออาจให้นักเรียนเป็นผู้เลือกวัสดุ เครื่องมือที่เหมาะสมกับงาน การสอบปฏิบัติส่วนใหญ่ครูผู้สอนจะสอบแล้วให้คะแนนทันที ถ้า นักเรียนตอบหรือปฏิบัติไม่ถูกต้องจะให้นักเรียนสังเกตผู้อื่นปฏิบัติก่อนแล้วสอบแก้ตัว บางครั้งครูจะเป็นผู้สอนและทบทวนให้จนกว่าจะได้ผลการปฏิบัติเป็นที่น่าพอใจ

การวัดผลประเมินผลภาคทฤษฎี ครูผู้สอนประจำวิชาซึ่งสอนที่ โรงเรียนจรัสวิทยาและ โรงเรียนจุฬาราชบุรีวิทยา ซึ่งจะมาสังเกตการสอนและอยู่ร่วมกับนักเรียนทุกครั้ง จะเป็นผู้ออกข้อสอบในภาคทฤษฎี หลังจากนั้นจะนำไปรวมกับคะแนนภาคปฏิบัติที่ทางโรงเรียนชุมชนจัดทำให้ และประเมินเป็นผลการเรียนประจำภาคเรียนให้กับผู้เรียน

ปัญหาที่พบในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้คือ อัตราส่วนระหว่างคะแนนในภาคปฏิบัติ และในภาคทฤษฎีมีความแตกต่างกัน ทำให้นักเรียนบางคนไม่มีความถนัดในด้านการปฏิบัติ จึงไม่สามารถทำคะแนนในวิชาที่มีภาคปฏิบัติได้คืบค และเมื่อนำคะแนนภาคปฏิบัติไปรวมกับการสอบภาคทฤษฎีในปลายภาคแล้วทำให้นักเรียนมีผลการเรียนค่อนข้างต่ำ

คณะทำงานเพื่อพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น และผู้บริหารโรงเรียนชุมชนยังไม่มีแนวทางการแก้
ปัญหาในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ เนื่องจากอยู่ในระหว่างการหาอัตราส่วนคะแนนภาคปฏิบัติ
และภาคทฤษฎีที่เหมาะสม

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย